

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

Status

nr 6

juni - juli

pris 2:—

1967

Vård på konvalescenthem ger

Rekreation ● Vila

Alla ● årstider

Årshem

- KONVALESCENTHEMMET ALSBORG, HELGEVÄRMA
Telefon: Växjö 0470/601 07 (Kronobergs län)
Plats för 14 gäster
- KONVALESCENTHEMMET BJÖRKEFORS,
SUNNE (Värmlands län)
Telefon: Sunne 0565/271 65 — Plats för 30 gäster
- FJÄLLFARARGÄRDENS KONVALESCENTHEM,
Postfack 46, UNDERSÅKER (Jämtlands län)
Telefon: Undersåker 11 — Plats för 24 gäster
- FRITIDSGÄRDEN RAMNÄS, Postfack 42, TORUP
Telefon: Torup 0345/201 38 (Hallands län)
Plats för 20 gäster
- KONVALESCENTHEMMET ÄSEN, ÄSLJUNGA
Telefon: Klippan 0435/600 09 (Kristianstads län)
Plats för 20 gäster

Sommarhem

- LÄNGASJÖNS SEMESTERHEM, ASARUM
(Blekinge län)
Telefon: Karlshamn 0454/260 11 - Vintertid 0454/115 66
Plats för 13 gäster
- SVANHOLMENS VILOHEM, Hallarydsväg., OSBY
(Malmöhus län)
Telefon: 0479/117 14 - Exp.: Almbäcksg. 2 B, MALMÖ C
Telefon: 040/11 57 95 - Plats för 27 gäster
Korr.: Åke Lindahl, Smedjekullsgatan 16 A, MALMÖ Ö

Förfrågan om plats

göres av sanatoriepatient hos sanatoriets kurator och för den som ej vistas på sanatorium hos dispensären eller genom Riksförbundet för Hjärt- och Lungsjukas lokal-föreningar

Eftervård ● Förebyggande vård

i avkopplande miljö och natursköna trakter

Sveriges Radio har inget riktigt grepp på handikappfrågorna

och man frågar sig om vi någon gång ska få en ordentlig debatt, t. ex. om grupproblematik av olika slag

Det finns tysta handikapp

dvs. sådana som inte är direkt synbara i det dagliga umgänget. Invärtesmedicinens stora fält tycks inte vara så tacksamt för programmakarna — hjärt-kärlsjuka och lungsjuka ser man bara på sjukhus, inte i den sociala miljön.

Då de nya medicinerna

mot tuberkulos kom skrev man jätterubriker om deras verkan, men om en hjärt-lungsjuk i den sociala miljön har man inte mycket att orda om. När bryts tystnaden om de tysta handikappen i radio och TV?

Status

Ägare: Riksförbundet
för Hjärt- och Lungsjuka

Kontrollmärke
lagligen skyddat

nr 6 1967 juni-juli årgång 30

SOCIALVÅRD · SOCIALMEDICIN · DE HANDIKAPPADE

Kvitto på invaliditet?

Förtidspensionering eller arbete? Frågan ställs på sin spets i en artikel av docent I. G. Porjé och doktor N. Å. Ekström i Socialmedicinsk Tidskrift. Artikeln, som refereras på annan plats i detta nummer, är väl värd att kommenteras även på ledande plats. De båda läkarna konstaterar bl. a. att hjärt-kärlsjukdomarna spelar en stor roll som sjukdomsorsak och därmed följer också att man i stigande grad måste uppmärksamma frågan om förtidspensionering. Man behöver bara i sammanhanget erinra om hjärtinfarktens dominans i åldersgrupperna 35—40 år.

Vi vet, säger de båda läkarna, att patienter, som haft en — flera infarkter i många fall fortsätter sitt arbete som vanligt. Samtidigt betonas också att en djupare analys av de förtidspensionerades situation skulle vara högst intressant. Det torde inte vara svårt att hitta två personer med likartat arbete och med ungefär samma sjukdomsbild, av vilka den ene är förtidspensionerad och den andre arbetar.

Hur hänger nu detta ihop? Den som inte är så väl insatt i frågor om medicinsk invaliditet och därmed sammankopplade komponenter av annan art måste onekligen ställa sig denna fråga. Patientens sätt att uppleva sin arbetsmiljö spelar stor roll för uppkomst och värdering av symtom. En slutsats synes bli: om patienten tycker om sitt arbete och att arbeta så går han till arbete — även om han efter nuvarande praxis skulle kunna få pension i någon form.

Motsatt kan man komma fram till en annan slutsats. Vad kan avkopplingen från arbete betyda för en enskild människa. Man kan använda så starka ord som "nedskrotning" från arbetslivet för den återstående livstiden. Patienten har genom pensioneringen fått ett bevis — ett kvitto — på att han är invaliderad. Och sådana papper kan i vissa situationer vara farliga att ha på fickan. Hur underligt detta resonemang kan låta.

Den som "kör så länge det går" och den som inställer alla aktiviteter på arbetsmarknaden är väl båda vad man gärna vill kalla "ytterlighetsmänniskor" i sammanhanget — men de är säkerligen inte sällsynta. Här, liksom på många områden kan man utan tvekan säga: vi vet alldeles för lite hur människorna upplever sin sjukdomssituation, deras ställning och förutsättningar att anpassa sig. Människor på sjukhus blir "genomlysta", granskade och diagnostiserade efter läkekonstens alla regler och resurser. Och det ska vi naturligtvis vara tacksamma för. Men ifråga om "genomlysningen" av den sociala miljön saknar vi på det hela taget resurser som motsvarar vad vi förfogar över på själva sjukvårdssidan. Och det är en högst allvarlig brist i ett samhälle som har ett så pass väl utvecklat nät av socialförsäkringar och trygghet som vårt svenska samhälle idag kan uppvisa.

Socialmedicinen är svältfödd bland discipliner. När får vi social forskning i den utsträckning som den legendariske ingenjören Hjal-

mar Cederström gav oss tidiga modeller till? Allt som den gode Cederström producerade i den vägen var väl inte acceptabelt gods ur handikapporganisatorisk synpunkt. Men ett är säkert: ifråga om social rehabilitering av handikappade var han långt före sin tid. Hans högt syftande planer på det sociala fältet har inte fått någon ny motsvarighet; någon uttolkare som på samma sätt ger PR-aktualitet åt problematiken på det sociala fältet för förtidspensionärer — handikappade i dagens värld.

Önskvärdheten av bättre resurser för bedömning av pensioneringsärenden efterlyses. Man kan helt instämma i de två läkarnas synpunkter — men det får inte alltför länge stanna vid önskemål. Socialmedicinens bristande resurser — ja vi har hört den sorgliga visan rätt länge nu. Sjukpenningsskalor, basbelopp och index lär vi oss rätt bra. Men bakom dessa realiteter i försäkringarnas rike finns dock en mörk skog i trygghetens utkant. Det är i denna, ännu dåligt utforskade miljö, med olika slag av motstånd och arbetshinder åtskilliga vandringsmän torde gå omkring med ett kvitto på invaliditet på fickan. Kanske för all framtid.

Sixten Hammarberg

Status

ger sociala och medicinska fakta
i lättläst form.

Det hände på Bommersvik...

Så här kan ett laddat kursprogram se ut från de kurser Riksförbundet för Hjärt- och Lungsjuka (RHL) anordnar.

SOCIALVÅRDSKURS PÅ BOMMERSVIK 16—20 MAJ 1967

Tisdagen 16 maj	Kl. 13.00	Kursens öppnande
	Kl. 13.15	RHL — arbete och målsättning 1. Redaktör Sixten Hammarberg.
	Kl. 14.15	2. Förb.sekr. Albert Fredin.
	Kl. 15.30	Grupparbetet introduceras.
Onsdagen 17 maj	Kl. 9.00	Långtidssjuka i allmän försäkring. Inledare: Assistent Bengt Amnestål.
	Kl. 13.00	Skyddad sysselsättning. Inledare: Byrådirektör Anna Ronnebäck.
	Kl. 15.30	Grupparbete.
Torsdagen 18 maj	Kl. 9.00	Långtidssjuka i Landstingens regi. Inledare: Kanslichef Erik Älgevik.
	Kl. 13.00	Orientering om studier (ABF). Inledare: Konsulent Björn Carlsson.
	Kl. 15.30	Grupparbete.
Fredagen 19 maj	Kl. 9.00	Vad händer inom bostadspolitiken? Inledare: Byrådirektör Arne Carlsson.
	Kl. 13.00	Kulturpolitik för handikappade. Inledare: Konsulent Barbro Carlsson.
	Kl. 15.30	Grupparbete.
Lördagen 20 maj	Kl. 9.00	Handikapputredningens arbete. Inledare: Riksdagsledamot Anna-Greta Skantz.
	Kl. 13.00	Sammanfattning av kursen — debatt.
	Kl. 15.00	Avslutning.

Och ändå är det inte alltihopa. Från HCK — "Riks-HCK" heter det numera på vardagsspråk — kom kanslichef Linnéa Gardeström och gav oss en utmärkt orientering om vad som sker inom den samlade handikapprörelsen. Det fanns alltså saker av vikt också utanför programmet. Låt oss inte glömma den saken. Ett mera intensivt "kursliv" torde knappast ha

upplevts på Bommersvik. Och det var inte så underligt om kursdeltagarna knorrade en smula över att tiden inte ville räcka till. Trots allt hann vi med ett samkväm också av högt underhållningsvärde. Brita Johannesson från Borås och hennes vapendragare Lennart Ekman ledde oss i lekar av de mest vidunderliga slag. Mest lyckad var Lennart som varm korvgubbe

Status

Organ för Riksförbundet för Hjärt- och Lungsjuka

Ansv. utg.: Einar Hiller

Redaktör: Sixten Hammarberg

Red.: David Bagares Gata 3, 1 tr., Sthlm C

Telefon: 08/20 09 23, 20 09 24

Postadr.: Box 3196, Stockholm 3

Postgironr: 95 00 11

Omslagets sista sida	kr 600:—
1/1 sida = 180 × 260 mm	" 500:—
1/2 sida = 180 × 130 mm	" 275:—
1/4 sida = 90 × 130 mm	" 150:—
1/8 sida = 90 × 65 mm	" 100:—

Färgannonser 25 % tillägg.

Prenumerationspris: Helår 20:—, halvår 11:—

UR INNEHÅLLET:

TENDENSER I KOMMUNERNAS SVAR	6
SJUKDOMSGRAD OCH ARBETSFÖRMÅGA HOS HJÄRTSJUKA	7
NY BOSTADSPOLITIK	8
RÖSTER OM REHABILITERING	10
FRIDA, DIKTEN OCH VARDAGEN	12
ALDRIG SÅ ENSAM SOM MAN TROR	16
BILDKRYSS	19

OMSLAG: SOMMARFLICKA I SKYMNING

VI SAMLAS TILL RHL-KONGRESS I SKÖVDE

Skövde är årets kongresstad. Från hela Sveriges land kommer ombuden resande för att gästa Västergötland i sommarens lagraste tid. På redaktionsbordet ligger en diger lista kongressbestyr. För den som just återvänt från preparandkursen på Bommersvik och träffat folk från hela landet känns det en smula yrvaket att ramla in i förberedelserna för en ny träff — kongress låter ju så överväldigande, språkligt sett.

◇

Vad vet vi då om kongresstaden Skövde? För ögonblicket är det inte mycket. Tiden har inte tillåtit varken besök eller reportage i kongresstaden. Det är naturligtvis beklagligt men vad ska en ensam redaktör göra i brådskan och de många bestyren på andra håll? Men samtidigt blir det kanske mera spännande för var och en som reser till kongressen. Det gäller att upptäcka på egen hand. Utan att t. ex. ha något stöd av vad en Statusredaktör plockat ihop.

Ett är säkert. Västergötland är ett härligt sommarlandskap, rikt på historia och mycket sevärt. Skaraborgarna kommer säkerligen att ta väl hand om oss utombysbor, då vi anländer för att så småningom slå oss ned i Skövdes magnifika Folkets hus klockan 13 den 30 juni. För då börjar kongressen på allvar.

◇

RHL-kongressen ser respektingivande ut. Redan på papperet. Aldrig har vi haft så många motioner att tröska igenom — inte mindre än 17 stycken. Hotell Billingen lär ska vara ett trevligt ställe. Där kommer många av kongressombuden att bo. Men även Järnvägshotellet och hotell Skövde öppnar sina portar för oss.

◇

Och kongressvädet! Kommer det att bli solsken? Vi vet att vi har haft många soliga kongresser under årens lopp — ibland har det varit riktiga värmeböljor.

Och då har man fått en s. k. skjortärmskongress. Låt oss under alla förhållanden önska oss en sådan även i år. Även om vi inte lovar vackert väder så här långt i förväg. Det finns som bekant gränser för långtidsprognoser också.

◇

Även om det är magert med upplysningar om kongresstaden i det här referatet så kan vi ändå vara säkra på att det blir många fina saker i det kongressprogram som håller på att redigeras av kongressbestyrelsen. Skaraborgarna ligger i för fullt nu för att ordna allt till det bästa för oss. Och här i Stockholm söker vi bistå dem med råd och erfarenheter vi samlat av kongressande i snart 30 år. I arkiven finns mycket kongressstoff. Man skulle kunna göra en jättegrej av allt detta — en historik om kongresser för lekman och lärd. Men nu gäller det Skövde och vi ser fram mot en träff i de 17 motionernas tecken och mycket annat. Vi träffas i Skövde dagarna 30 juni — 2 juli!

— och särskilt populär blev han på sista etappen, då man kunde tillhandla sig en korg för dumpningspriset — 20 öre per styck!

Sedan kom det mest högdramatiska i hela programmet. Vi satt bänkade i gillestugan — under kurssalens golv — då plötsligt så där vid 9.30-tiden lyset slocknade. Det var kolmörkt i vår underjordiska våning, vi trevade oss uppför en trappa, ut i en bister vårväll, nästan chockade av det mörker som brutit vår lilla fest på ett så dramatiskt sätt. Vår jakt på ljus på det gamla herresätet Bommersvik slutade lyckligt och om en stund fick vi en ny varm korg till skenet från vita ljus. Sedan hade vi julafton en stund. Det var på torsdagen detta hände och möjligen kan man tänka sig att den sedvanliga påskafärd, som brukar ske inom häxrörelsen, blivit försenad på något håll. Kanske var det någon försenad häxa som trasslat in sig i våra el-nät kring Bommersvik och orsakade stoppet. Ljuset kom i alla fall tillbaka till kursen. Kort sagt: det var enda gången ljuset försvann. Vi var på helpänn nästan jämt — heder åt våra föreläsare som upplyste oss så intensivt på Bommersvik i fem dagar. Kursdeltagare från hela landet håll ljusen brinnande i fortsättningen!

Socialmedicin i Jönköpings län

Ett av de sista upplysningsmötena för säsongen hölls i Nässjö med Jönköpings läns Centralorganisation för hjärt- och lungsjuka som arrangör. En karta över länet diskuteras här före mötets början. Från v. Oscar Liljengren, styrelseledamot i CO, doktor Sture Jerlock, ordf. i CO, Josef Svensson, redaktör Sixten Hammarberg och Gustav Englund, ledamot av RHL:s representantskap.

Tendenser i kommunernas svar till handikapputredningen

Det undersökningsmaterial den statliga handikapputredningen infordrat från primärkommuner och landsting föreligger nu insamlat och bearbetningen av materialet fortgår länsvis.

Vid ett sammanträde mellan utredningen och representanter för Handikapporganisationernas Centralkommitté (HCK) redovisades de första häftena i den serie som omfattar samtliga län. Det var Blekinge-, Gotlands- och Värmlands län, som först blivit färdiga med arbetet — tre prydliga häften på utredningens bord i första omgången. Då detta sammanträde ägde rum i slutet av april bör utredningen vid den här tidpunkten ha hunnit åtskilligt längre i sammanställningen av svaren från kommuner och landsting.

Regelbunden hälsokontroll . . . förekommer inte

Naturligtvis kan inga slutgiltiga slutsatser dras av det material som hittills föreligger i bearbetat skick. Vissa tendenser är dock intressanta och ännu mer intressant torde bli att se huruvida dessa tendenser håller i sig genom hela det samlade materialet. Vi plockar ut en fråga: förekommer regelbunden hälsokontroll. De tre länen (Blekinge, Gotland, Värmland) svarar kategoriskt nej på denna fråga. Man vågar kanske av detta dra den slutsatsen att den kontinuerliga hälsokontrollen släpar efter här i landet. Vi får se då materialet slutgiltigt sammanställts för hela landet.

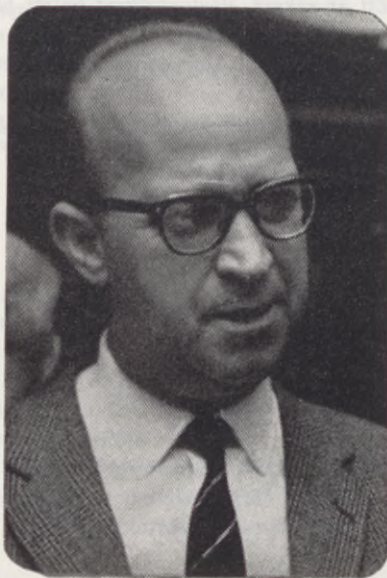
"Delad pension" eller hel pension

En intressant jämförelse är att titta på pensionärerna i de tre länen. Det gäller sådana personer som har förtidspension. Jämförelsen blir i korthet följande:

Blekinge län: 92 procent har hel pension, 6 procent två tredjedels pension och 2 procent en tredjedels pension.

Gotlands län: inte fullt 90 procent av förtidspensionärerna har hel pension. Av de övriga har drygt hälften två tredjedels och knappt hälften en tredjedels pension.

Värmlands län: 90 procent har hel pension, 7 procent två tredjedels pension och 3 procent en tredjedels pension.

Riksdagsman Ingemund Bengtsson har som ordf. i den nya handikappkommittén fått många svåra problem att knäcka.

En fråga man gärna vill kasta in som en kommentar till denna kortfattade exposé är: hur klarar "delpensionärerna" försörjningen? Har de fått lämpligt arbete som utfyllnad till pensionspengarna? De frågorna kan naturligtvis inte besvaras på detta stadium i utredningsarbetet. Vi får säkerligen anledning att återkomma till de frågorna.

Endast omkring hälften av förtidspensionärerna har kommunalt bostadstillägg

I Blekinge län har hälften av förtidspensionärerna kommunalt bostadstillägg. En något högre siffra redovisar Värmlands län — 56 procent — medan Gotlands län bland sina 600 förtidspensionärer har bara 43 procent med kommunalt bostadstillägg. Variationer finns inom olika kommuner — det gäller alla tre länen. För Visby stad t. ex. är siffran 45 procent, alltså något högre än totalsiffran för länet.

Ingen hårvård . . . fotvård och gymnastik

Man bläddrar i häftena och ser att Gotlands län, dvs. ingen kommun, har någon hårvård eller skönhetsvård för handikappade, men gymnastik har man för handikappade i Visby — regelbunden tandvård finns inte. Några kommuner i Värmland redovisar fotvård för handikappade, resor och transporter finns här och var — i Värmland liksom i de andra länen — men någon systematisk transporttjänst,

totalt sett, kan man nog inte tala om. Samhällsplanering tycks ofta vara ett okänt begrepp. Hjälpbehoven är ofta okända, men man märker dock tendenser till "uppvaknande" för de handikappades isolering här och var bland rubriker och tabeller. När handikappundersökningen blivit sammanställd för hela landet finns det all anledning att återkomma till ett ytterst intressant och mångskiftande material.

Översynen av sjukförsäkringen sker i etapper

Förslag om sjukförsäkringsersättning vid sjukhusvård i år

1961 års sjukförsäkringsutredning — ja, när den utredningen tillsattes hörs väl på namnet! Så mycket i trycksidor räknat har vi ännu inte sett, men saker är på gång. Riksdagsmännen frågar ibland, mer eller mindre stillsamt hur det kan stå till med den och den utredningen. Och sådana påminnelser sker i regel till något statsråd. Läser man riksdagstryck får man intryck av att frågesporten är en högt driven konst i riksdagshuset. Har man tur med sina frågor kan det bli både ett radioteko och en glimt i TV-rutan.

Om arbetstakt inom sjukförsäkringsutredningen frågades strax före riksdagsmännens egen sommarvila. Tanken var kanske att utröna om man möjligen kunde vänta ett resultat någon gång fram på höstkanten. Redan då utredningen tillsattes — år 1961 — rörde det sig om "både angelägna och brådskande frågor" erinrade interpellanten om. Framför allt är det nödvändigt att göra den öppna vården mera konkurrenskraftig i förhållande till den slutna vården, menade frågaren vidare.

Socialminister Aspling kunde ge besked, som faktiskt ser lovande ut. Arbetet inom utredningen sker i etapper. I år planeras utredningen att avge ett förslag om sjukförsäkringsersättning för vård på sjukhus, halvöppen vård m. m. och nästa år ett förslag, som bl. a. behandlar ersättning för andra sjukvårdande åtgärder än läkarvård och sjukhusvård.

Svårt bedöma sjukdomsgrad — arbetsförmåga för hjärtsjuka

Det är ofta mycket svårt att bedöma i vilken utsträckning sjukdom nedsätter arbetsförmågan — och om denna nedsättning blir varaktig — vid hjärtsjukdom. I en artikel i *Socialmedicinsk tidskrift* betonas två läkare, *docent I. G. Porjé* och *doktor N. Å. Ekström*, att man möter svåra avvägningsproblem då man ska skriva intyg, t. ex. för förtidspension, åt hjärtsjuka. Lagen om allmän pensionering talar om att förtidspension på grund av sjukdom kan ges för all framtid — som dock alltid omprövas — och vidare kan det röra sig om tidsbegränsad förtidspensionering, sjukbidrag, som kan beviljas för 1, 2 och 3 år. För att erhålla någon form av förtidspension måste arbetsförmågan vara nedsatt i betydande grad och varaktigt.

Med betydande grad menas att den är nedsatt till minst hälften och med varaktigt menas minst ett år. Prövning av förtidspensionering kan begäras av patienten eller försäkringskassan — om patienten förväntas bli sjukskriven längre tid än 1 år. Särskilt intresse ägnas patienter som varit sjukskrivna mer än 90 dagar.

Läkarintygets utformning

Försäkringskassans ställningstagande till pensioneringen grundar sig främst på intyget från den behandlande läkaren. Detta intyg bör innehålla ett utlåtande "i klara termer" av läkaren, varför han anser att patienten är arbetsoförmögen i betydande grad och varaktigt. Intyget bör därför förutom kortfattad anamnes och status, innehålla uppgifter som ger objektiva informationer. Den behandlande läkaren skall också om så är erforderligt i intyget yttra sig om han anser arbetsvårdande åtgärder bör ifrågakomma. Om intyget ej innehåller tillräckligt med uppgifter, begäres komplettering från den behandlande läkaren. Patienten kan också om så anses nödvändigt, av försäkringskassan, remitteras till sjukhus eller specialist — med begäran om undersökning och utlåtande om patienten är varaktigt arbetsoförmögen. Givetvis bör samråd i olika avseenden ske med den behandlande läkaren. Icke sällan tar denne initiativet och begär att patienten skall remitteras till sjukhus eller specialist för bedömning om tillräckligt underlag finns för förtidspension.

Arbetet och sjukdomen

Det är svårt i dagens värld att med större exakthet avgöra hur arbetet inverkar på olika sjukdomar och deras prognos. Det industrialiserade samhället med alltmer ökande automation kräver allt mindre fysisk arbetsinsats. Bedömningen av de psykiska påfrestningarnas inverkan på hjärt- och kärlsjukdomar i de enskilda fallen kan vara hart när omöjlig. Frågan kan också ställas på annat sätt. Man kan ifrågasätta om inte avkoppling från arbete försämrat patientens tillstånd. Patientien har så att säga fått ett "kvitto" på att han är invaliderad. De båda läkarna framhåller att de känner fall med en eller flera infarkter — patienter som i många fall fortsätter sitt arbete som vanligt.

Läkare och patient bedömer läget ljusare

Om bedömningen av rätt till pension skulle ske i enlighet "med vetenskap och beprövad erfarenhet" så kan man fastslå, att när det gäller hjärt-kärlsjukdomar normerna under de senaste åren påtagligt förändrats. Såväl läkare som patient synes bedöma situationen ljusare än tidigare. Jämfört med tidigare återgår flera patienter till arbete. Arbetsförmågan är ingalunda något exakt begrepp — bedömningen sker ofta efter subjektiva normer. De terapeutiska möjligheterna har ökat och förutom nya effektiva läkemedel, nya operationsmetoder, så ingår olika former av aktivitet såväl fysisk som psykisk som en viktig del av behandlingen.

En undersökning av professor Gunnar Biörck, visar att mellan 80—87 % av patienter som haft akut hjärtinfarkt har kunnat återgå till arbete, av dessa patienter återgick 60 % till samma arbete och ungefär 20 % till lättare arbete.

Pension eller icke pension...

En ingående analys av de förtidspensionerades situation skulle vara högst intressant. Det torde icke vara svårt att hitta två personer med likartat arbete och ungefär samma sjukdomsbild, av vilka den ene är förtidspensionerad och den andre arbetar. Patientens sätt att uppleva sin arbetsmiljö spelar stor roll för uppkomst och värdering av symtom. Om patienten tycker om sitt arbete och att arbeta, så går han till arbete — även om han efter nuvarande praxis skulle kunna få pension i någon form. Två fall som redovisas ger intressanta belägg för teorin: pension eller icke pension. Fall 1, i det redovisade materialet beviljades helt sjukbidrag för 1 år; fall 5, är i full verksamhet i sitt gamla arbete och fortsätter sin fysiska aktivitet regelbundet. I båda fallen gäller det hjärtinfarkt, de två är i ungefär samma ålder — båda har jäkligt kontorsarbete. I det första fallet synes det luta mot pensionering för kanske hela den återstående livstiden — i det senare finns ett "program" med relativ hälsa och arbetsförmåga.

Mera forskning i den sociala miljön

De båda läkarna menar naturligtvis inte att de är helt färdiga med sina slutsatser — ofullständigheten i våra prognoser betonas starkt. Det framhålles också att problemen kring förtidspensioneringen kommer att ställa stora krav på vår sjukvård. Det kan ifrågasättas om inte speciella kliniker och institutioner måste skapas för att samlad erfarenhet skall kunna erhållas och en mera enhetlig bedömning genomföras. Man skulle behöva en ingående analys av arbetsmiljön vid bedömningen av pensionsärenden. Inte minst är detta viktigt för att få klarhet över patientens inställning till sitt arbete, till sina chefer, sina arbetskamrater och vice versa. Vidare skulle man önska i de enskilda fallen större möjligheter till undersökning under arbete för att erhålla en klarare bild över hur olika arbetsmoment inverkar på sjukdom och symtom.

TÄNK PÅ

Hjärt- och Lungsjukas

Blomsterfond

Postgiro 95 0011

STATUS

ger sociala och medicinska fakta
i lättläst form.

Ny bostadspolitik

i kort sammandrag

Riktlinjerna för bostadspolitiken har lagts fram på riksdagens bord. Bortsett från de ev. ändringar som blivit aktuella under den granskning ett bostadsförslag genomgår, innan det slutgiltigt klubbslagits, torde dock följande avsnitt vara definitiva. Dvs. vid tidpunkten för denna artikels tillkomst.

Riktlinjerna dras upp i proposition nr 100 som till och med försetts med pärmar

— till skillnad från det vanliga riksdagstrycket, pärmar i en solgul färg, inte alls olika en väggtyta man möter i dagens byggsverige.

Istället för obligatorium...

Frågan om att införa obligatorisk bostadsförmedling tycks ha fallit på bostadsförmedlingsutredningens negativa syn på

För den som vill bo i höghus finns mycket att välja på här. Eller hur? Och service! Ja, det brukar skämtas om att man kan sluta sin köprond med att köpa bilen i nedersta våningen, sedan man skaffat sig alla grejer, möbler, kostym etc., och märk väl i samma hus. Huset ligger naturligtvis i New York.

en sådan anordning. För mycket krångel för att en lagstiftning på området skulle bli effektiv menar utredningen. De allra flesta remissinstanserna tycks också vara enig med utredningen på den punkten. Vad vill man då föreslå i stället för att få ett fastare grepp på fördelningen av bostäderna? — en fråga de som stått länge i bostadskön självfallet ställer. Läser man här och var i propositionen tycker man sig dock skönja en tendens till styrning av bostadsmarknaden med andra medel än direkt lagstiftning. Man hittar sådana grepp i regeringsförslaget.

Viss fördelningen av lägenheter blir villkor för lånegivning

Utan tvivel intager länsbostadsnämnderna en nyckelställning, som särskilt markeras i de nya riktlinjerna för bostadspolitiken. På framställning av kommun skall länsbostadsnämnd som villkor för bostadslån kunna föreskriva att låntagaren förbundet sig att låta kommunal bostadsförmedling förfoga över rätten att anvisa sökande till lägenheterna. Klarare uttryckt står det att "länsbostadsnämnderna skall därvid ha rätt att kräva att kommunens förmedlingsverksamhet bedrivs efter vissa principer". Är inte det en tydlig vink om att man måste ha någon form av kommunal bostadsförmedling?

Ny hyreslag

Den nya hyreslagen synes bl. a. komma att innebära att hyresgäster i orter med bostadsbrist skall få rätt att byta sina hyreslägenheter utan hyresvärdens medgivande. När en sådan rätt införes synes det inte lämpligt att genom lagstiftning om obligatorisk bostadsförmedling ålägga hyresvärdarna att till bostadsförmedlingen lämna **alla** bostäder som blir lediga i det befintliga fastighetsbeståndet.

Markköp och kommunal förmedlingsrätt

När obligatorium inte kan komma ifråga bör man pröva andra vägar för att förse bostadsförmedlingarna med lägenheter. Det blir möjligt för kommunerna att genom särskilda avtal i samband med markförsäljning och markupplåtelse ställa villkor om kommunal förmedlingsrätt till bostäder i hus som byggts på den berörda marken. Erfarenheterna visar att en ordning med sådana avtal fungerar väl. Utredarna påvisar att villkor av detta slag kan utformas så att inte bara förstagångsupplåtelser utan även följande upplåtelser av bostad kan ske genom kommunal bostadsförmedling. Det bör emellertid observeras att tillkomsten av

Den här årstiden är staden ingen populär vistelseort. Lite till mans önskar vi oss nog en stuga av det här slaget, när värmeböljan sätter in på allvar. Var ligger huset — och hur mycket kostar det att bo så här trevligt? Frågan överlämnas till läsekretsen att fundera över — det är varmt just nu!

lagstadgad bytesrätt för hyresgäst medför att nämnda villkor bör innehålla reservation för de fall då bytesrätten utnyttjas.

En rörligare bostadsmarknad — förtursrätt

De bostäder som byggs med statligt stöd bör enligt statsrådets mening i princip vara tillgängliga för alla medborgare. Den enskildes rätt att välja bosättningsort, näringslivets utveckling och rörligheten på arbetsmarknaden är intressen som bör gälla framför lokala intressen. De krav på bosättning och kyrkobokföring som f. n. ställs i vissa kommuner bör således inte godtas vid tillämpning av lånevillkoret om kommunal bostadsförmedling. För rätt att bli registrerad hos en viss kommuns förmedling bör det vara tillräckligt med faktisk anknytning av något slag till kommunen. Den som inte är skri-men men väl har sitt arbete i kommunen måste anses ha sådan anknytning. Också tidigare bosättning i kommunen eller om-

ständigheter av personlig art bör i särskilda fall få grunda rätt för den som inte är bosatt eller arbetar i kommunen att bli registrerad i bostadskön där.

Även om man som huvudprincip håller på en tidsmässig turordning i bostadskön förutsättes att man — liksom tidigare — måste kunna bevilja förtur vid bostadsanvisningen av sociala och medicinska skäl. Enligt statsrådets mening bör inte den förtur utredningen förutsatt för sådan bostadssökande som ställer byteslaganhet till bostadsförmedlingens förfogande betraktas som oförenlig med tillämpningen av lånevillkoret. Av de uppgifter som föreligger om lägenhetsreservationer för vissa yrkesgrupper framgår ofta att de omfattar omkring en tredjedel av nyproduktionen. Det framhålles att omfattande lägenhetsreservationer måste anses strida mot de anvisningsprinciper som förordats. Då det är svårt att ange en direkt procentsats — behoven kan

växla mellan olika kommuner — och därför bör det ankomma på de statliga länebeviljande myndigheterna att bestämma den tillåtna andelen lägenhetsreservationer. Detta blir alltså en fråga där närmast länsbostadsnämnd och kommuner har att överlägga om behoven.

Byggnadsramar — förbättringslån för pensionärer och handikappade ökar

Bostadsbyggnadsplanen för år 1967 innefattar att 90.000 lägenheter bör igångsättas under året. Om samhällsekonomi och arbetsmarknad medger förutsättes byggnadsramarna kunna höjas, men de preliminära siffrorna för åren 1968 och 1969 har också satts till 90.000 lägenheter för vardera året. Ramen för beviljande av räntefria förbättringslån åt handikappade och pensionärer föreslås vidgad från 80 milj. kr. till 100 milj. kr.

Bostäder och "specialbyrå" för ungarlar i Stockholm

För de vinddrivna i Stockholm, de bostadslösa och ungarlarna, i dag mellan 1 700 och 1 800, som befolkar ungarlshotell och natthärbärgen skall det i alla fall bli bättre:

- Till nästa säsong, det vill säga i höst, får Skrubba vattentoaletter i stället för bara latrintunnor som nu. Ett otillräckligt avloppssystem har tidigare lagt hinder i vägen.

- Den 1 januari 1969 skall det nya hemmet i Skarpnäck ersätta Högalid. Där kommer också att finnas verkstäder för sysselsättning, arbetsvård och arbetsräddning.

- På kammarkontoret ligger nu förslaget om ett särskilt behandlingshem på Kam-makargatan för en sista genomgång. Det bör komma i gång till hösten, och där vill man skaffa erfarenheter för det fortsatta arbetet i Skarpnäck.

- Flera nya ungarlshotell med god standard kommer också att byggas i Stockholm och ersätta i första hand Kronoberg och Paviljongen vid Högalid.

- En specialbyrå för ungarlar ersätter senast i höst de olika ungarlshotellerna som socialnämnden, nykterhetsnämnden nu driver var och en för sig. Det innebär samordning, större resurser och bättre utnyttjande av resurserna.

Röster om rehabilitering och normalisering...

Statsrådet Camilla Odhnoff:

Det framstår idag som en självklar rättighet att varje samhällsmedlem bör beredas möjlighet att efter måttet av sina förutsättningar leva i social och kulturell gemenskap med andra.

Men vårt samhälle är idag emellertid i stort sett byggt för friska och rörliga personer. Bilismen ger visserligen bättre förflyttningsmöjlighet, men den innebär också större svårigheter för en handikappad att ta sig över en gata. Butiksdöden gör, att närhetsbutiker blir mer sällsynta och att inköp blir svårare för den som är handikappad. Avflyttningen av yngre arbetsföra från glesbygden skapar serviceproblem för de handikappade och gamla som blir kvar. Allt det där måste samhället så långt möjligt försöka råda bot på. Det gäller att skapa en så god yttre miljö som möjligt för alla dem som har särskilda behov vid sidan av de allmängiltiga.

Docent Einar Helander:

Motiv för rehabilitering

1. Humanitära

Den enskildes rätt till rehabilitering, rätt till vård, rätt till utbildning, rätt till arbete är här det primära. I ett demokratiskt samhälle måste man utgå från, att denna rätt ej skall bero av samhällsklass, ekonomiska förhållanden, kön, religion eller ras, utan enbart av den enskildes individens egna förutsättningar.

Trots stora sociala reformer är skillnaderna stora i levnadsvillkoren mellan folk i allmänhet och de handikappade. Mycket återstår att förbättra när det gäller vård, särskilt avpassad utbildning, förståelse för handikappad arbetskraft, planering av åtgärder, som underlättar förflyttningar för rörelsehindrade m. m.

Det slutliga målet är, att handikappade skall erhålla en levnadsstandard, som är jämförbar med den övriga befolkningens.

2. Samhällsekonomiska

I Sverige har samhället genom socialpolitisk lagstiftning gjort en rad åtgärder, bl. a. beträffande sjukförsäkring, folkpensionering, tjänstepensionering, arbetslöshetsersättning, socialvård, sjukvård, åldersvård i hemmet m. m. Dessa åtgärden är synnerligen omfattande och kostnadskrävande. Det är därför betyd-

sefullt, att en person icke under lång tid uppbär ersättning eller ekonomisk hjälp från samhället, därest detta kan undvikas. Utan tvekan kan stora summor inbesparas för samhället genom en rätt bedriven rehabiliteringsverksamhet.

Stora kostnader för förtidspension och sjukpenningutbetalningar

Docent Helander framhöll också att växande kostnader kommer att åvila samhället för utbetalningar vid förtidspensionering och vid långvarig sjukdom. Han gav härvid några exempel:

Om man utgår från dels att en årlig förtidspension (inklusive bostadstillägg m.m.) utgör 6.000 kronor och dels att en rehabiliterad patient kan utföra en arbetsprestation, som medför ökade skatteintäkter med 3.000 kronor/år, så uppkommer för det allmänna ett pluskonto på 9.000 kronor årligen för varje inbesparad pension. Detta pluskonto är givetvis olika stort beroende på patientens ålder vid pensioneringen, enligt följande tabell:

Ålder vid pensionering	Pensionskostnader	Minskade skatteintäkter	Summa
17 år	300.000	150.000	450.000
27 „	240.000	120.000	360.000
37 „	180.000	90.000	270.000
47 „	120.000	60.000	180.000
57 „	60.000	30.000	90.000

Kostnaderna blir väsentligt större, då ATP får full inverkan.

Kostnaderna för försäkringskassornas 90-dagarsfall är redan i dag avsevärda. I hela Sverige finns årligen f. n. ca 300.000 90-dagarsfall. Till dessa utbetalas dagligen sjukpenning med ett sammanlagt belopp på minst 1 milj. kronor (därest endast sjukskrivningsperioden efter den 90:e dagen medräknas).

Antalet till förtidspension berättigade personer torde inom en snar framtid utgöra ca 200.000 (f. n. 170.000). Av dessa beräknas ca 80 % erhålla hel pension, övriga delpension. Vid den tidpunkt då ATP får full inverkan kommer pensionssumorna att öka avsevärt. För närvarande utgör de totala kostnaderna för förtids- och ålderdepensioner tillsammans över 3 miljarder kronor per år.

Det är rimligt att räkna med, att en framtida förtidspension kommer att bli ca 10.000 kronor per år. De årliga kostnaderna enbart för förtidspensionärerna kommer alltså att bli ca 2 miljarder kronor per år (i 1965 års penningvärde).

Kanslichef Karl Montan frågar:

Man har en känsla av att en allmän uppfattning är att den handikappade skulle föra ett förändligt, vackert liv utan tanke på sexuella aktiviteter. Varför inte istället öka den sakkunniga rådgivningen för att ge den handikappade ökade tillfällen att även på detta område tillämpa "normaliseringsprincipen"?

Hur vi ser på saken i RHL...

Är man förtidspensionär och behöver kommunalt bostadstillägg blir storleken på bostadsbidraget beroende av hur hemkommunen beslutar. Därför har vi också uppgifter på att de kommunala bostadstilläggen är högre i en del kommuner — avsevärt lägre i andra kommuner — allt beroende på kommunernas högre eller lägre välvilja — men naturligtvis också på kommunernas ekonomi och storlek. Bostadsfrågan är i allmänhet ett svårt problem för oss. Visst ingriper vi på många sätt. Det gäller att få kommunerna att inse att bostadstillägget måste stå i rimlig relation till den bostadskostnad man har — det kan gälla hjälp till *insatslägenheter* osv. — där vi försöker skrapa fram pengarna åt dem som sitter värst i kläm — men på det hela taget har vi ännu inte lyckats få fram ett *socialmedicinskt bedömande* av bostadsmiljön för hjärt-lungsjuka. Vi får söka oss fram med s. k. tillfällighetslösningar och det är ingen bra bostadspolitik i långa loppet.

Men vi vill inte bara göra mera utgifter — om man nu räknar i försäkringspengar — utan också ge återbäring åt samhället. Och det sker bäst genom den rehabilitering och arbetsvård vi kan åstadkomma. Av egen erfarenhet vet vi att en *meningsfull sysselsättning* — så långt hälsa och krafter tillåter — ändå är den bästa medicinen sedan läkare och sjukvård hjälpt oss över de värsta svårigheterna. Jag tror att man i de sammanhangen inte får bortse från vad en organisation som vår försökt göra för att skapa livsvilja hos människor vi genom åren sett som medlemmar i våra många lokal-

HCK:s ordförande, generaldirektör Richard Sterner, är nu pensionerad från Kungl. Försäkringsinspektionen. Han har ett eget tjänsterum på David Bagares gata 3 i Stockholm, dvs. i samma hus där vårt eget riksförbund, Riksförbundet för Hjärt- och Lungsjuka (RHL), har lokaler. Genom detta har Richard Sterner knutit sin verksamhet ännu fastare till handikapprörelsen och vi önskar honom all framgång med en mera utökad tid med alla de handikappfrågor han visat ett så föredömligt intresse för. Richard Sterner i centrum för handikapparbetet i Sverige blir genom detta arrangemang en ännu mer påtaglig verklighet.

Svenska Centralkommittén för Rehabilitering (SVCR) har gjort en utmärkt

Vi har fått handikappkonsulenter inom en del studieförbund. Skolöverstyrelsen har anställt Barbro Carlsson för att som konsulent arbeta med frågor som rör de handikappades kulturella verksamhet. ABF — landets största studieförbund — har genom anslag från skolöverstyrelsen kunnat inrätta två konsulenttjänster för studie- och kursverksamhet inom de handikapporganisationer som är anslutna till ABF. RHL är sedan många år tillbaka anslutet till ABF och vi har således möjlighet att utnyttja den ene av konsulenterna, Björn Carlsson, som har flera handikappgrupper på sitt program, för vår studieverksamhet. ABF har också gjort en trevlig studieplan "Med i samhället" med frågeställningar och problem, väl lämpad för studier i cirkel. I studieplanen finns också en redogörelse om varje handikapporganisation, som är an-

kapporganisationerna under utredningsarbetets gång. Hela materialet från den omfattande enkäten till samtliga landsting och primärkommuner kommer att föreligga inom kort. Man redovisar utredningsarbeten i små häften för varje län. Handikapporganisationerna begärde att inför handikapputredningen få framlägga den egna grupproblematiken som man upplever den inom varje enskild grupporganisation. Utredningens ordf. riksdagsman Ingemund Bengtsson sade att organisationerna var välkomna att vara och en för sig komma med önskemål till utredningen.

Omkring 80 % av de nu yrkesverksamma har bara 6 till 8-årig folkskola, fastslår Tore Karlsson i LO:s organ Fackförklaringsrörelsen. Det är inte direkt någon

Hänt inom handikapprörelsen

sammanställning om "Bidragsmöjligheter för handikappade" från enskilda organisationer, stiftelser och fonder, försäkringsföretag etc. Detta värdefulla häfte har nr 12 i SVCR:s skriftserie och kan rekvideras från SVCR, Fack Bromma 3 till ett pris av kr. 2:50. Som sagt: skriften rekommenderas till flitigt studium.

föreningar. Jag tänker på den *kursverksamhet* vi ordnat under många år.

Det finns flera problem i den s. k. öppna vården jag skulle vilja ta upp, men jag får nöja mej med att snudda vid några. Det finns så att säga *behandlingsformer* som liksom faller utanför ramen för vad vi har idag. T. ex. *sjukgymnastik* och sådan aktiv behandling som kan behövas för att hjälpa upp den klena hälsa man har finns inte — i varje fall i mycket liten utsträckning i den öppna vården. Resor t. ex. för sådan behandling, om man inte har ett sjukintyg på fickan att man är att betrakta som sjuk i sjukförsäkringens mening, får man ingen ersättning för. Här behövdes någon sorts komplettering till sjukförsäkringen på så sätt att *direkt rehabiliterande behandling* — oavsett om man ligger på sjukhus eller inte — borde ingå i försäkringsförmånerna. När man ska försöka reparera människor, får man inte dra alltför snäva gränser i försäkringen — det förlorar folkhälsan på långa loppet.

(Ur ett föredrag om hjärt-lungsjuka riksförbundets målsättning i Nässjö)

sluten till ABF. Under rubriken "att vara hjärt- och lungsjuk" behandlas de problem dessa grupper kan möta, bl. a. ifråga om bostad och arbete.

Det är viktigt att rehabiliteringsresurserna ökar i takt med den höjning av sjukpenningen som skett i den nya skalan framhålles i en artikel i Tidskrift för allmän försäkring. Artikeln, som handlar om arbetsvård m. m. i Kopparbergs län riktas en del kritik mot arbetsvården. Det går för sakt med arbetsanskaffningen. Av 12.000 fall, långvarigt sjuka och hemmafruar, har endast 224 blivit föremål för arbetsvårdande åtgärder eller omplacering i arbete. Det är dock 755 personer, som efter ingående prövning av kassan och samarbetslaget bedömts som tänkbara rehabiliteringsfall. Detta tyder på brister, vare sig dessa ligger hos kassan, arbetsvården eller i andra omständigheter. Det är inte ovanligt att "högaktuella" rehabiliteringsfall kan vara under behandling ett år. Ett länsorgan för rehabiliteringsfrågor bör inrättas med uppgift att handha planering, samordning och information, framhålles det i en skrivelse till Socialdepartementet.

HCK har sammanträffat med den statliga handikapputredningen. Därvid diskuterades bättre kontakter med handi-

lysande siffra för Sverige med dess ställning på de högre planet i den internationella gemenskapen. Vuxenutbildningen är något vi måste satsa på, framhåller han. Vuxenutbildningen får inte strikt inriktas på matnyttiga ämnen. De äldre har ofta bristfällig utbildning i språk, historia, litteratur etc. De summer som satsas på vuxenutbildning är blygsamma, jämfört med de pengar ungdomsskolan får. Många handikappade kan ha stora luckor i sitt vetande, skolkunskaperna har liksom rostad ned — det var länge sen man satt på skolbänken. Det blir ofta svårt att "hänga med", ibland kanske man inte vill visa det så tydligt för de övriga i kursen. Här behövs verkligen kraffttag för att de vuxna, som har sin s. k. skoltid långt bakom sig, inte ska sacka efter då ungdomskullarna med färiska skolkunskaper stormar fram i samhällslivet.

Det är nödvändigt att även handikapporganisationerna har en viss service för sin verksamhet ifråga om studier och intern information om de ska kunna bära upp effekten av den kulturella upprustning som nu ställes i utsikt via skolöverstyrelsen. Flera av handikappförbunden har därför anhållit om anslag för inrättande av speciella studiekonsulenter inom de enskilda förbunden. HCK tillstyrker dessa framställningar — de är en förutsättning för att verksamheten på kulturområdet ska utvecklas på rätt sätt understryker HCK.

Då "Den första gång..." skrevs
(1905)

Och "Frida", Karin Lustine
(1903)

FRIDA, DIKTEN och VARDAGEN

av Marianne Hellmér

Småstadsbilden oföränderligt ung och levande är präntad i Birger Sjöbergs diktning.

Den atmosfär som diktaren redan som pojke så intensivt förnam, och som han benämnde "lördagseftermiddagens poesi" ger en ständig lyskraft över hans diktning, den diktning som först och främst är tillägnad Frida, men i lika hög grad innesluter hela Lilla Paris.

Att benämna Birger Sjöberg för småstadens diktare, vore att placera hans verk inom en alldeles för snäv cirkel. Den motivkrets han håller sig inom har betydligt vidare rymd än att den begränsas av "rådmans plank med popplarna därinne". Han lyfter ut den lilla staden ur sin drömmande sommaridyll, och kring de små husen, kanalen, och utvårdshusets trädgård, sprängs gränserna och blir vår allmänna egendom.

Birger Sjöbergs konstnärskap kände inga gränser, ens när han rörde sig inom det småstadsområde som Vänersborg utgjorde vid tiden kring sekelskiftet.

Vardagen pressade sig ganska hårt in på det unga hodbiträdet som så snabbt och tjänstvilligt betjänade kunderna, och vardagen var prosaisk och enformig. Först åtskilligt senare i livet insåg Sjöberg att vardagen också var tryggheten.

Någonstans på en bänk vid kanalen väntar också Frida, denna naiva oskuldsfulla flickgestalt som så nätt och behändigt trippade på i sina små snörkängor rakt in i den svenska dikten. Där hon så beskäftigt jagar mal bakom gardin, blir Frida i vårstädningen beständigt kvar bakom blanka rutor i den gammaldags salongen.

I denna dikt lyfter också Sjöberg vardagen till luftigt dikt. — Något mildt och änglalikt skiner, omkring Fridas huvud, medge det? frågar den svärmiske poeten, och vem skulle vilja förneka äktheten i denna idyll så välgörande fri från stelhet och maskeringskonst. Men Birger Sjöbergs blick gick ändå betydligt djupare än till ytan när han granskar den lilla värld som rör sig kring rådmannens och doktors vita villa i den blå vårskymningen.

Går vi bakom kulisserna i Sparbankens hus och Godtemplarelogen som han så mjukt dämpat och vemodigt talar om, finner vi kanske "Bracke stads" dolda gömslen plötsligt belysta av en uddvass ironi. Men när Sjöberg ironiserar över Lilla Paris innevännare gör han det med varlig ömsinhet.

Han hade tänkt att kalla den första Fridaboken för Rådmans stad. Rådman

representerade makten och myndigheten, och hans respekt var markerad av kappen med silverknopp som så taktfast slog mot den krattade trädgårdsgången.

Men den första bok Birger Sjöberg utgav kom istället att heta Fridas bok. I hela sitt liv skulle Birger Sjöberg komma att minnas Frida och bli påmind om henne.

Ett minne som så småningom skulle förtona i dunklet av tryckpressar. Birger Sjöberg som dagspressjournalist vid Hälsingborgsposten under 18 års tid, var mycket fjärran den yngling som svärnade vid Fridas staket, eller lät den lilla båten driva utmed stranden.

Stråkkapellets ton på svalkad kind från den röda paviljong kom neder till vår båt och liksom doft av lind, liksom doft av ros och små reseder Allsköns ljuvhet, ljus, musik och doft låg i skyar kring vår aktertoft...
Amoriners skara...
Frida sig förklara
Har hon glömt det som en sten,
ett stoft?

Det är sagt att Sjöberg besatte en oerhörd viljekraft för att inte bryta samman under det monotona rutinmässiga tidningsarbetet. Under sina år som tidningsman var han mycket långt borta från den lilla vrå av världen där han hörde hemma och varifrån han en vårdag så hett längtade till Italien.

Hans dagliga umgänge under Hälsingborgstiden var kollegerna, och han var ofta väl sedd i de glada sällskap som visste att göra natten till dag. Ändå glömmes han inte Frida, liksom han inte heller glömmes barndomshemmet och Lilla Paris. Först när han flyttat till en villa i Ramlösa började planerna på att skriva en bok taga överhanden. Minnena välldes åter över honom med hela styrkan av det förflutna som den lilla staden var mäktig nog att framkalla.

TÄNK PÅ
HJÄRT- OCH LUNGSJUKAS
BLOMSTERFOND

Postgiro 95 00 11

Birger Sjöberg skulle inte vara den stora skald han var om han inte förmådde vända minnets vemod i ljus idyll.

Redaktionsrutinen blev aldrig riktigt hans, den var vardagen som han levde samman med, den vardag han underkastade sig, men den kunde inte undergräva hans diktarbegåvning. Han lär en gång när han kände sig mycket pressad av just denna dagliga arbetsrutin ha yttrat till sin hushållerska: — Om jag ändå bara slapp att gå till redaktionen och reta mig på vissa personer.

1922 utkom Fridas bok, det var segeråret då han själv reste på en bejublad turné landet runt, och det för gångerna lever upp igen. Åren rullar tillbaka, och tidningsmannen tränad i livets skola till en hårdare verklighet än den som kretsade kring honom i Lilla Paris, står åter bakom staketet och tar avsked av Frida.

En av de finaste kärleksdikterna i hans produktion är också den som milt i sin etsat lyriska framställningskonst återger diktarens längtan tillbaka till något som för alltid är förbi.

Nu tystnar kassörens fontän
och mörkna rådmannen trän

blott evigt Guds himmel i blånad
vakar

Jag står vid det gråa staket
som kringgärdar huset du vet
med blommor kring låsets riglar
och hakar.

Och drömmer om dig som där bor
tillsammans med syster och mor
som all världens pärlor och siden
försakar.

Och tyst är kassörens fontän
och svarta rådmannens trän
blott Evigt Guds himmel i blånad
vakar.

På sin turné har Sjöberg kommit också till sin födelsestad. Människorna har förändrats som han själv, men staden är kvar. Lördagseftermiddagens poesi vilar alltjämt över hus och gröna plank. Småstadens motiv blev utan gränser i den värld som han älskade bortom åren.

Den stora vida världen rör inte vid denna ljusa idyll och denna allt över-skuggande trygghet. Långt långt bortom åren minns diktaren staden som vi beständigt kan se den, alltjämt oförändrat, alltjämt pulserande av liv på sin skyddade utpost i diktens verklighet.

Lilla Paris, Lilla Paris
du ligger trygg och tindrande
i sommarns sista bris...

Sångaren Birger Sjöberg hade också en vardag och den var nog inte så rofylld och romantisk alla gånger. Här ser vi skalden i sin vardagsmiljö. Arbetsplatsen är Helsingborgs-Postens redaktion. Tidpunkt: år 1918 (omkring).

■ MORS NÄSDUK . . .

Forts. från sid. 21

Men han sade också att han ordnat saken på sitt eget speciella sätt, så att jag aldrig mera skulle behöva ridas av maran. Hur ville han inte upplysa mig om. Han fann mig allt för liten och dum. De sista ord jag hörde innan vi skildes för den gången var:

— Å de ska ja säga dej Jonte, att om du inte veter hut, så får du pisk tre gånger om dan å ingen mad . . .

Jag måste erkänna att det var med mycket blandade känslor jag gick min framtid till mötes. Mina då nästan tolv-åriga ben var minst lika darriga som på ett ettåring.

Men jag tror aldrig att jag upplevt en lyckligare och mera harmonisk tid, än det halvår jag tillbringade på Hallands barnhem i Träslöv utanför Varberg. Jag blev bemött som en jämlike och behövde inte bli betittad och begapad som pojken som reds av en hemsk mara. Jag glömde helt enkelt bort allt det hemska och fäsansfulla från mitt fosterhem och somnade in tryggt varje kväll med föreståndarinnans godnattkram som skön sängkamrat i stället för en hemsk nattmara.

Jag skulle kanske aldrig ha kommit på minnet av denna upplevelse, om jag inte för några år sedan besökte min gamle fosterfar. Han var sig lik från mina minnen fast gråare och lite hopsjunken. Men lika intresserad av allt övernaturligt. Jag hade nu fått ett helt annat perspektiv på mina barndomsupplevelser och kunde inte låta bli att bemöta min fosterfar med en lätt spefullhet i mungipan.

I varje fall tyckte han att jag blivit tillräckligt gammal för att få reda på hur han botade mina nattskrik och sömngångareskapader. För han var fullt och fast övertygad om att det var hans förtjänst.

Han hade varit hem till min mors gamla hem och fått tag i en spetsnäsduk, som tillhört henne. Denna näsduk hade han sedan bränt i ett silverfat vid fullmåne och därefter blandat askan i min mat.

Således hade jag helt ovetandes satt i mig en av min kära moders spetsnäsdukar väl uppblandad med pytt i panna.

Av någon outgrundlig anledning kan jag inte längre förmå mig till att äta en av mina före detta favoriträtter. Nämligen pytt i panna.

Kanske finns det något litet vidskepelse även under min skeptiska yta.

Ett riktigt spelmanslag av gammal god klassisk stil, fast nog förefaller kläderna en smula varma, sett i relation till de reformer vi fått i textilkonfektionen.

harpan. Under 1700-talet var den ett populärt allmogeinstrument. Så här heter det i Anna Maria Lenngrens Den glada festen:

”Uppå gåln från lövsal’n folket
hurrar,
Ingen glöms af Matmor vid kalas
Ölet strömmar, nyckelharpan
surrar
Pålskan går vid oavbruten bas.

Nyckelharpan har en speciell tangentmekanism och strängarna av-
som på fiolen. Man håller instru-
mentet som en gitarr och använder
en kort stråke, som förr var böjd
framtill och liknade en pilbåge.

Visste ni att en träskofiol verk-
ligen gör skäl för namnet. Man an-

Svensk folkmusik och folkdans

av Nils-Eric Björsson

Locklåtarna hör till den äldsta svenska folkmusiken och är fast knutna till vår ålderdomliga fäbodkultur. I vallpigans utrustning ingick lur och barn och med hjälp av dessa instrument höll hon djuren samman och kallade hem dem till kvällsmjölknigen. Luren och hornet kunde också användas som signalinstrument, då hon ville nå kontakt med andra fäboddar eller hemmaby.

Av lurarna var barkluren vanligast. Den gick att tillverka på några minuter och därför behövde man inte bära med sig den dag för dag utan kunde göra en ny var morgon. Man skar en barkspiral av gran, björk, rönn eller sälg som man sedan virade till en långdragen strut.

Till skillnad från luren gav vallhornet, som gjorts av get, ko, bock eller oxe, förvånansvärt rika musikaliska möjligheter. Det fanns de som kunde spela vilken som helst av traktens vismelodier. Instrumenten har gamla anor i vårt land; vi har redan vallhorn bevarade från omkring 500 år f. Kr.

Spilåpigian — som är ett blockflöjtsliknande instrument — var enbart till för musikalisk förströelse på fäbodarna,

Säckpipan hörde också samman med boskapsskötande folk men kom även att användas i festliga sammanhang. Hyltén-Cavallius berättar i Wärend och wirdarna om dess användning vid bröllopen i Kinnevalds härad under 1700-talet och i Dalarna förekom den under hela 1800-talet.

Ett populärt förströelseinstrument var alltsedan medeltiden mungigan. Under 1700- och 1800-talen var den ett drängarnas och bondsonernas favoritinstrument och kom att användas i Sverige fram till omkring 1900. Mungigan kunde man för en billig penning köpa av kringvandrande försäljare. Då man spelar mungiga håller man instrumentet mellan tänderna och knäpper på en ståltunga med pekfingerarna. Munhålan verkar som resonanslåda och genom att ändra dess volym kan man bilda olika toner.

Harskramla är ett larminstrument som användes av allmogen vid drevjakt. Den ingick i äldre tid även i nattvaktsutrustningen.

Redan i medeltidens kyrkmålningar kan man återfinna nyckel-

Sommardräkt från Småland (Unnaryds socken).

vänder faktiskt en träsko som resonanslåda. Träskofiolen upplever en renässans i Skåne. Listan över gamla folkliga instrument skulle kunna göras lång. Den intresserade rekommenderas att besöka Musikhistoriska museet i Stockholm.

Den svenska spelmansrörelsen står i stor tacksamhetsskuld till Anders Zorn. Det var Zorn som anordnade den första svenska spelmans-tävlingen i Gesunda i Dalarna 1906. ”Prisblåsning” kallades stämman, då tävlingen i första hand avsåg lå-

tarna på vallhorn. Hornlåtarna från Gesunda gav eko runt om i hela landet, låtar upptecknades och samlades överallt och spelmansförbund bildades. När Sveriges spelmän i föl i Gesunda firade 60-årsminnet av den första stämman betonade Zorn-museets chef Erik Forssman i ett tal med rätta "att Anders Zorn har i sin konst hyllat folkmusiken som ingen annan i vårt land och därmed bidragit till att ge denna gren av vårt kulturarv nytt anseende i bygderna".

Sveriges Spelmäns Riksförbund, som bildades 1947, har tre fundamentala uppgifter. Dels ägnar man sig åt en pedagogisk verksamhet. Vid en uppvaktning i Skolöverstyrelsen för litet sedan framfördes förslag till ökat utrymme för svensk folkmusik i såväl den obligatoriska som i den kommunala musikskolan. Utan tvekan kommer önskemålet att beaktas. En annan stor uppgift är insamlande verksamhet, uppteckning och inspelning av folkmusik, vokal såväl som instrumental. Genom medlemskap i Samarbetsnämnden för svensk folkmusik kommer Sveriges Spelmäns Riksförbund att aktivt delta i den riksomfattande inventering och inspelning av folkmusik som Samarbetsnämnden planerar. Viktig är också den utåtriktade verksamheten, strä-

vandena att göra allt större skaror intresserade av vårt folkliga musik-
avr, t. ex. genom spelmansstämmor.

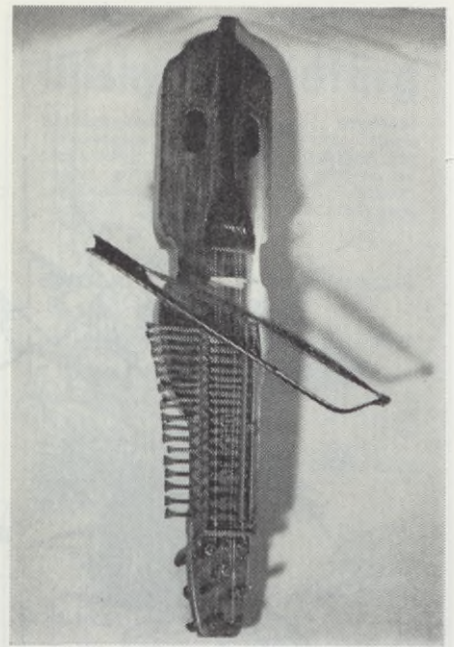

På 1880-talet när de nationella vågorna gick höga bildade studentföreningen Philochoros från Uppsala den första folkdanskklubben i Sverige. 1893 stiftade på Hazelius initiativ Svenska Folkdansens Vänner. Rörelsen breddades och i dag fördjupas den och växer i Svenska Ungdomsringen för Bygdekultur, startad 120 under namnet Svenska Folkdansringen.

Med över 300 lokalföreningar är Ungdomsringen en av våra mest livskraftiga ungdomsrörelser. Verksamheten omfattar studiet och bevarandet av olika former av gången tids kultur: folkdans, sånglekar, folkmusik, dräkter, slöjd, folkminnen.

Det är framför allt folkdanserna och dräkterna som man förknippar med Svenska Ungdomsringen för Bygdekultur. Men Ungdomsringen vårdar nu inte denna del av verksamheten "som ett kulturarv med ensidigt musealt synsätt utan vill genom dem uppenbara en gången tids livsglädje i nutidsmänniskans gestalt", som riksordföranden Henry Jarild uttryckt det. Dansen och

Nyckelharpa från Uppland.

dräkterna utgör ingen målsättning utan vill vara medel att uppfostra.

Det är inte bara genom sina kurser i distrikten och genom sina uppvisningar som Ungdomsringen ägnar sig åt folkdansen. Man samarbetar också med grundskolan som infört folkdansen och sångleken i läroplanen. Att folkdansen kommit med på skolschemat beror på att man anser den vara en viktig faktor i elevernas estetiska och sociala fostran. Barnen lär sig hyfs, hållning och att uppträda väl.

Helgdagsdräkt (Ingelstads härad, Skåne).

Folkdansuppvisning på Bollnästorget, Skansen, Stockholm. De färggranna dräkterna ger ett intryck av dansglädje man inte kan hitta bland normalt klädda på dansbanor utomhus.

Aldrig så ensam som man tror

Text: Sture Wahlström

Teckningar: Majken Banner-Wahlgren

Sitter ni ensam i våningen, villan eller inackorderingsrummet just nu? Så där alldeles förtvivlat sommar-ensam. Har ni inte ens en katt eller en hund att prata med? Och ingen burfågel som kvittrar. Eller något marsvin som hoar och grymtar?

Nej, försäkrar ni, här finns inte en levande själ utom jag själv och några vilsna flugor.

Nåja, ett par flugor är alltid något. Men det finns alldeles säkert ytterligare en del småkryp i vinklar och vrår runt omkring er. Ja, säkert ett helt litet "menageri". Tag till exempel och gör en titt bakom byrån, linneskåpet eller bokhyllan. Sitter där inte ett par spindlar och glor, så hittar ni kanske i stället en vilsekommen myra eller geting.

Och är ni förresten alldeles säkra på att det inte — fast Gud må förbjuda det — finns en eller annan

liten mal i garderoben? Gack och se efter för säkerhets skull!

Malen lyser kanske med sin fränvaro — men i stället möter ni med till visshet gränsande sannolikhet en del småspindlar och skalbaggar. De senare finns i många färger och storlekar, och särskilt under varma sommarkvarnar dräller de ideligen in genom de öppna fönstren och via ventiler och trummor.

Men låt oss återvända till bokhyllan. Bakom bokraderna brukar det också finnas diverse småkryp, och är man lycklig ägare till mycket gamla böcker med tjocka skinnryggar, är det inte uteslutet att man kan träffa på en riktig bokmal, dvs. en sådan som bokstavligen spisar i stället för läser litteratur.

Vägglöss och loppor lär vara nästan omöjliga att uppbringa nu för tiden. Har en bostad träväggar, är

det däremot tänkbart att den hyser några av de spöktelegrafister som kallas dödsur, men som egentligen heter kapuschong- eller munkbaggar.

Dödsuret är en svart gnagarbagge, omkring fem millimeter lång och mycket smal. Halsskölden är puckligt uppskjuten och framkanten når ut över huvudet, alldeles som en munkhätta.

Svart och med kapuschong, lite tanig och med ett på det hela taget tämligen dystert utseende — ja, där har ni alltså munken.

Namnet dödsur har den annars mycket livaktiga baggen självfallet fått genom att människor legat och lyssnat på dess ticke-tickande och därvid fått associationer till tidens ur, dödens närhet osv.

Dödsuret kallas också väggmed, träsmällare, torparklocka och timmerman.

En del tror att tickandet uppstår när dödsuret äter av träet, men så är det inte. Ljudet härrör från halssköldens buckla, när denna slår mot väggen i gången, och släendet är helt enkelt ett slags telegrafering baggarna emellan.

Dödsuret bosätter sig med förkärlek även i gamla soffor, sängar och fåtöljer. En gång höll förresten en härskara av dödsur på att äta sönder hela Kalmar slott. Ett jätteuppbåd av tapetserare, cyanväterökare och konservatorer lyckades dock efter mycken möda hejda den våldsamma bagginvasionen.

Emellertid är det ju så att naturen inte tillåter någon djurart att få alltför stort herravälde någonstans. Från den regeln finns inga undantag. I väggen, soffan eller fåtöljen finns därför merendels förutom dödsuret även en bagge som kallas dödsurjägaren. Den är en lång, vesslelik krabat, som varje hus- och möbelägare bör räkna in i kretsen av goda vänner och gynnare.

Till de livligaste bland den mångfald av insekter, som anländer

dörr-, fönster- eller ventilvägen, hör den otrevliga spyflugan och den s. k. takdansflugan. Den förras vanor och ovanor är för väl kända för att behöva nämnas. Men hur många är det som vet att takdansflugan, även kallad lilla husflugan, är en av våra effektivaste smittospridare. Den lägger — eller rättare klistrar fast — sina ägg på diverse matvaror. Larverna är små, genomskinliga och utrustade med krokarna och hullingar som den värsta kardborre. De klarar sig med livet i behåll genom människans magsäck och stannar sedan med förkärlek i tarmkanalen. Blir de många, kan de förorsaka en speciell form av "sommarsjuka" med svindelkänslor och höggradig trötthet som främsta symptom.

Så *det* sällskapet kan ni alltså betacka er för.

En välbesatt del av "menageriet" brukar matskåpet vara. Där "pyllrar" ost-oret (även kallat korsordsdjuret nummer 1), där krälar den gråvita fläskängern och diverse mjölbaggarna omkring, där "yrar" ädelstenglänsande stingflyget vilset runt på skålar och fat.

Förresten kan till denna del av huset också förvirra sig nyckelpigor, myror, fåflugor och en mångfald olika maskar och larver. De senare kommer ofta tillsammans med grönsaker och dylikt. Morots- och rödbetsblad kan råka härbärga tordyvlar, sniglar, smärre dagmaskar, jordspindlar, jordloppor, bladlöss och många andra mer eller mindre diminutiva kryp.

För den händelse ni i er ensamhet håller er med snittblommor,

Gräsänklingen har många bekymmer...

björkris och annan växtlighet utifrån, kan ni vara hundra procentigt säkra på att med dem följer en hel liten här av krypare, hoppare och flygare.

Sätt i gång och leta bara! Vem vet, ni gör kanske rentav något entomologiskt värdefullt fynd. Det händer t. ex. rätt ofta att druv- och bananklasar (men även inhemska frukter och växter) hyser en och annan sällsynt skalbagge eller mygga.

Arbetsterapi och Hobbymaterial

Skinn, läder och pälskinn för alla ändamål.

Verktyg och tillbehör för skinn- och läderarbeten.

Arbetsattsar i rikhaltig sortering.

Sadelgjord såväl mönstrad som enfärgad i 30 färger.

Väskhandtag i pärlbambu, rotting, trä och metall.

Mosaik i olika utföranden.

Pärlor och Stenar av trä, glas, kristall och metall.

Halsbandslås; Broschnålar och Manschettknappmekanismer i olika utföranden.

Silvertråd och silverplåt i olika former och dimensioner.

Tänger för trådarbeten.

Begär prislista och prover. Vi sända gärna påseendesändningar på öppet köp.

Firma SUNE ENGLUND, Örebro

Klostergat. 18, Postbox 266
Tel. 019/12 09 14 - 12 10 95

Ulfshytte Rödfärg

Färdigkokad efter gammalt beprövat Dala-recept av äkta Falu-rött, tjock täckkraftig färg speciellt tillverkad för pensel, av fackmän erkänd som en av marknadens förnämsta, med 5% inkokt linolja å färgpigmenten, förstärkt med plastbinder.

I FRIA TRÄFAT
om 125 kg nettov. pris pr fat 122:50

I FRIA PLATFAT
om 60 kg nettov. pris pr fat 60:60

I FRIA PLATBURKAR
om 34 kg nettov. pris pr burk 37:10
" 14 " " " " " 16:25
" 5,5 " " " " " 7:45

Knutbrädsfärg (vit) tillverkad av äkta linolja

I FRIA PLATBURKAR
om 5 kg pris pr styck 21:—
" 10 " " " " 41:50
" 20 " " " " 82:—

Portfärg (svart)

I FRIA PLATBURKAR
om 5 kg pris pr styck 13:50
" 10 " " " " 26:40
" 20 " " " " 49:75

Dalbränd stubbtjära

I FRIA PLATBURKAR
om 3 kg pris pr styck 10:35
" 5 " " " " 16:20
" 15 " " " " 39:—
" 25 " " " " 64:50

I FRIA PLATFAT
om ca 60 kg pris pr kg 2:50

Impregneringsolja (mörkbrun)

I FRIA PLASTFLASKOR
om 5 lit. pris pr styck 14:—
" 10 " " " " 26:—

I FRIA PLATDAMEJEANNER
om 20 lit. pris pr styck 50:—

Impregneringsolja (grön)

I FRIA PLASTFLASKOR
om 5 lit. pris pr styck 16:50
" 10 " " " " 32:50

I FRIA PLATDAMEJEANNER
om 20 lit. pr styck 64:—

Takfärg för plåt och masonite (grågrön och rostbrun)

I FRIA PLATBURKAR
om 5 kg pr styck 22:—
" 10 " " " " 43:50
" 15 " " " " 64:50
" 40 " " " " 170:—

RÖDFÄRGSPENSLAR

Nr 18 pris pr styck 5:75
" 22 " " " " 8:—

TJÄRBORSTAR, s. k. hornsuggor

pris pr styck 4:25

Rekv. för omg. eller senare leverans, varorna sändas fraktfritt. Eder närmaste järnvägsstation, om ordern överstiger kr 50:—, varuskatten betalas helt av oss, vår nya färgkatalog med 2 kulörkartor bipackas varje order, samt sänds gratis och franco på särskild begäran.

Klipp ur och förvara annonsen.

FÄRG & CEMENT

Ulfshyttan

Kontors- och affärstid:
9—12.15, 13.15—17.00

Lördagar 9—12
Tel. 0243/510 62

MISSMOD OCH EFTERTANKE

av ELIN NILSSON

Även om man inte får något arbete, så kan man ju alltid gå en kurs. Ingenting är så populärt nuförtiden som att gå en kurs. Varje människa med självaktning har åtminstone en kurs på gång, gärna flera.

Husmödrar isolerar sig i hemmet, det är inte bra för dem, står det i tidningen. Den bästa lösningen för dessa ensamma är en Kurs av något slag. Den kommer att ge dem nytt livsmod, stärka deras självkänsla och ge dem förnyade kontakter.

Varför inte porslinsmålning?

Eller barnpsykologi?

Åldrandets problem?

Men Skönhetsvård enligt moderna principer, då?

Tyska? Engelska? Italienska?

Här får man inte sitta och bli en tråk-månsa nu. Upp och hoppa, gå en kurs! Lär er keramik, batik, grafik, knyppling, ryaknytning, konsten att åldras (som om det vore någon konst, det tycks då gå alldeles av sig själv, efter vad man kan märka). Ingen är för gammal för att lära. Läs i det nya numret av Hermods månadstidning om en pigg 93-åring, som läser språk. Inte ska man vara sämre när man är fyrtio år yngre!

Man försvarar sig med att en 93-åring har mycket bättre tid att lära sig språk än en 43-åring, som står mitt uppe i livets alla strider.

Men ingen bryr sig om ursäkter. Nu ska man gå en kurs och visa litet framåt-anda!

Alltså anmäler man sig till en kurs i krokiteckning och tillbringar en kväll i veckan med att samvetsgrant rita av en flicka med hängbröst och bilringar i midjan.

Några unga män är ens närmaste gran-nar och deras halvhöga kommentarer under ritningens gång kan man knappast undgå att höra.

De anmärker på allting hos modellen. Och de tycks finna ett nästan perverst nöje i att ytterligare framhäva hennes fulhet, de understryker alla negativa detaljer, utesluter alldeles hennes ansikte, som inte är så dumt i alla fall, låter förstå att de har hundratals andra exempel att jämföra med ur minnen och kommer slutligen med en och annan förstucken komplimang åt ens eget håll.

Man lystrar häpen. De här gossarna kan man ju ledigt vara mor åt.

Så småningom börjar man fatta galoppen. De här unga lejonerna går på kurs för

att hitta någon äldre, förstående tant (som dock ser ungdomlig och pigg ut) för sitt Första Försök. Eller andra eller tredje. De befinner sig i varje fall i den ålder när slipprihet tolkas som världserfarenhet och påflugenhet som uppmärksamhet.

De tycks vara bergsäkert övertygade om, att en medelålders, ungdomlig dam som går på krokikurs endast är ute i samma syfte som de själva och grinar och blinkar hemtrevligt bakom ens rygg.

De väntar sig tydligen en givande vinter. De har gjort sitt val och man borde känna sig smickrad. De är ju unga; och de är ju t. o. m. två stycken.

Tredje lektionskvällen slår de följe med en på gatan och man blir ledsagad ända till tunnelbanan. Då har man redan avslagit tre förslag om att gå på 1. Bio och se Lösaktiga kvinnor. I rent studiesyfte, alltså. 2. Besöka ett homofilkafé. Även detta i studiesyfte. 3. Följa med hem till deras hyresrum och dricka kaffe med likör.

Man känner sig nästan rörd, särskilt över kaffet med likören. Det trodde man hörde till en gången tid och var dött och begravet med ens egen ungdom. Men här är det nu, friskt och fräscht återuppståndet. Världen är sig lik. Åtminstone skönt att veta.

Något nytt är emellertid en trevare att bli med till ett knarkarställe. De verkar inte själva särskilt tilltalade av tanken och tar väl mest till den som en nödfalls-utväg, anser tydligen att det förslaget är utan konkurrens i förförarsyfte.

En antydning om att man är på väg hem till man och halvvuxna barn småler de bara vänligt åt.

Då tröttnar man på något sätt. Med tjugo års distans ter sig en 19-årig grön-göling enbart tråkig och smått löjlig. Man beklagar i sitt stilla sinne faktum, eftersom det obönhörligt bevisar ens egen ålderdom, men det kvarstår dock.

— Tack för sällskapet, gossar, säger man tantigt och klappar sig på ischias-nerven. Men jag ska hem nu, för jag har så ont i benet. Gå nu direkt hem ni med och slarva inte på vägen. Det där med knarkarkvarten ska ni inte bry er om, det är bara dumheter. En annan gång kanske ni kan följa med hem och göra bekantskap med min äldste son, ni skulle nog trivas ihop. Han har förresten ett utmärkt läkarrecept på finnar som ni kan få låna. Adjö med er nu och ta väl vara på er!

De ler konstlat och ger varandra ett hastigt ögonkast för att se hur den andre reagerat. De världserfarna lebemännen som måste vara två för att inte bli rädda i denna hårda värld avdunstar mycket snabbt. Och på nästa teckningslektion flyttar de längst bak i lokalen.

Man undrar oroligt om man gett deras spirande manlighet dödsstöten, men lugnas snart av ett förtjust fnitter från en hörna, där två tonårsflickor sitter. De och de båda finniga ynglingarna har utvecklat ett tydligen mycket roligt teckenspråk. Flickorna kiknar av skratt när de unga männen genom gester låter förstå hur omöjligt det är att få plats med hela modellen på samma papper, särskilt på bredden.

Vilken del ska man välja att placera utanför? Ett hängbröst? En fläskskinka?

Det var roligare att rita kroki för tjugo år sen och när terminen är slut anmäler man sig inte till någon ny kurs, trots att flera digra prospekt lockar med både flamskvävnad, att göra sina hattar själv och lära sig laga små piffiga smårätter.

I ett anfall av tungsinne börjar man känna åren tynga sig. Ingenting är roligt längre. En hobby blir bara en förströelse för stunden, något att förgylla upp ett enahanda och rätt trist liv med. Det är det trista livet självt man vill åt. Visserligen har man aldrig förr varit medveten om att man haft det trist, men efter allt vad kvinnosakskvinnorna skrivit om det i tidningarna, så måste det väl vara så. Hemmafruarna går hemma och långleds, säger de, och man vill ju göra sitt bästa för att leva upp till sitt rykte.

Man har väl kommit till Den Farliga Åldern.

Nog för att man hört talas om den, men man har aldrig riktigt trott på den förr.

Man går på biblioteket och slår upp all tillgänglig litteratur i ämnet. Det kan ju vara intressant att se vad det är man genomgår. Det är minsann inte så ofta man genomgår något. Man får veta vad man redan förut vet, att kvinnan mellan fyrtio och femtio genomgår en period liknande den i ungdomen, men nu i motsatt riktning. Vissa besvär kan förväntas uppstå, men ett sunt, utåtriktat liv kan göra dem tämligen obetydliga.

Kvinnan är sedan matrona.

Matrona?

Man drar efter andan och ser sig själv med nya ögon, men framför allt omgivningen. Matroneögon. Visa, genomskå-

Forts. å sid. 23

Så här efteråt förstår jag, att det måste ha varit något underligt med min store och snedmynte fosterfar. Han trodde helt enkelt på skrock och skrömt, som han brukade kalla allt övernaturligt. Under mina fyra år som fosterpojke på hans lantbruk i mellersta Halland, kom jag i mycket nära kontakt med några av hans fantasifoster. Fast dessa väsen var för min åttaåriga fantasi hur verkliga som allra helst.

Det var speciellt maran som tycktes ha ett gott öga till mig. I varje fall påstod min fosterfar att det var detta övernaturliga väsen som red mig om nätterna, då jag sov oroligt och ibland gav till några hjärtskärande illtjut vid särskilt dramatiska händelser i drömmens rike.

Alldeles särskilt väl kommer jag ihåg en dröm, som brukade återkomma med regelbundna mellanrum, och som gjorde mig fullkomligt hysterisk och utom mig av skräck. Drömmen började alltid med att jag var förföljd av något stort och oformligt, odefinierbart hemskt och fruktansvärt. Under mina fruktlösa flyktförsök undan detta ohyggliga, hamnade jag nästan ofelbart i en djup brunn. Just som jag då trodde mig räddad, brukade jag kasta en blick upp mot den runda öppningen mot himlen. Och alltid kom då några stora stenbumlingar neddimpande mot mig. Förmodligen var det just i detta ögonblick som jag gav upp mina hemska nattjut, för sekunden efteråt satt jag kapprak i sängen och kände hur kallsvetten formligen rann nerför ryggraden. Just detta att vara helt instängd och utan minsta chans till räddning, utlöste antagligen skriket.

Ibland fanns det en varierande avslutning på drömmen. Då kom jag fram till en otroligt hög stege, som jag började klättra upp i. Just som jag nått toppen, började ofelbart stegen att falla baklänges, och just innan jag nådde marken kom skriket.

Men min rödhåriga och snedmynte fosterfar botade mig...

Åtminstone påstod han det och tror på det än i dag.

Och om sanningen ska fram har jag aldrig gått i sömnen eller skriket om nätterna, sedan jag flyttade från den halländska slättgården.

— Min fosterfar trodde helt enkelt på skrock och skrömt, som han kallade allt "övernaturligt".

Mors näsduk

Novell av Jan-Eric Wahlén

Egentligen skulle jag väl skylla på brevberaren, om jag nu ska skylla på någon. För det som utlöste min vidskeplige fosterfaders hemliga manipulationer var förvisso ett vilsekommet brev. Det hade råkat hamna i vår brevlåda, trots att det var försett med grannens både namn och adress. Den mänskliga faktorn.

Jag hade i alla fall fått löfte att springa över med brevet. Men först skulle jag klara av mina dagliga sysslor i stall och ladugård. Bland annat mala rotfrukter till svinen, vilket var nättopp det värsta jag visste. Dels gick den handdrivna kvarnen fruktansvärt tungt, och dels var jag kort i rocken och nådde nästan inte upp till veven i dess högsta läge. Fick liksom ta sats och hoppa upp för att komma över den värsta toppen. Oftast blev jag hängande i veven fritt pendlande med benen och tysta svordomar porlande mellan gråtdarrande läppar.

Jag hade vid ett par tillfällen praktiserat med hopknycklade papperspåsar i

botten på de två obligatoriska korgarna, som skulle vara rågade innan jag fick återgå till andra mera angenäma sysselsättningar.

Men den praktiken var jag tvungen att snabbt sluta med. Flera dagar efteråt var jag oförmögen att sitta vid matbordet, vilket resulterade i omåttlig munterhet framförallt från min fostersyster, för att inte tala om skolkamraternas spe, där jag grimaserande och krumbuktande försökte finna en någotsånär uthärdlig ställning i skolbänken.

Men det är ganska svårt att sitta på utsidan av ena låret.

Så jag led och stred med rotfruktskvarn och gödselgrep och kvast allt under min fosterfars stränga argusöga.

— De ska böjas i tid de som krokit ska bli, var hans spefulla kommentar till mitt knorrande.

Eller också:

— Jorden e allti frösen för lata svin...

Nåväl jag hade ju denna välsignade höstdag fått löfte att gå till granngården med ett vilsekommet brev. Så jag gjorde mina sysslor utan knot. I granngården bodde nämligen mina två lekkamrater, och jag var minsann inte bortskaämd med att springa dit i lek och upptåg.

Men efter avslutat kvällsmål stod regnet som spön i backen.

Min besvikelse var oerhörd. Mina övertalningsförsök fruktlösa. Då rösten hårdnade till, visste jag att slaget var förlorat för denna gång och fick trösta mig med att kanske få gå nästa kväll.

Men jag hade tydligen levt mig så in i detta att gå till granngården med brevet, att jag efter sömnens inträde steg upp och hämtade brevet i köket och började knalla iväg i bara nattskjortan. Det hade inte heller slutat upp att regna. Snart var min tunna klädsel genomblöt. Jag kan ännu i denna dag tydligt uppleva det hemska ögonblick, då jag huttande kom till medvetande och fann mig själv stående på landsvägen mitt emellan hemmet och granngården med ett blött och skrynkligt brev i handen. Det var kolmörkt och kallt och överallt omkring mig rörde sig buskar och träd i

Den handdrivna kvarnen gick fruktansvärt tungt . . . jag led och stred mot rotfruktskvarn och gödselgrep och kvast allt under min fosterfars stränga argusöga.

de hemska formationer i den snåla senhöstvinden.

Jag skall heller aldrig glömma hur jag sprang tillbaka och möttes i dörren av min fosterfaders forskande ögon och snedflinande mun.

— Jaså min själ, sa han skrockande och nästan njutningsfyllt, har nu maran vatt framme igen.

Jag var fullkomligt vettskrämd och oförmögen att få fram ett ord.

— Nu får ja nock ta te annra metoder, sa min fosterfar med skärpa i rösten.

Och så fick jag en gammal morakniv instucken i väggen ovanför min säng. På tröskeln in till min lilla kammare lade han en sax.

— Troll å oknytt e rädda för kallt stål, sa han uppmuntrande, innan han försvann in i sängkammaren lämnande mig ensam att möta mörker och faror.

Nätterna som följde blev värre och värre. Till slut vågade jag bara inte somna i skräck över att möta min hemska nattgäst.

Det hela resulterade i att jag skulle skickas till tukthus. Min fosterfar var älskvärd nog att upplysa mig om, att jag dels var omöjlig för en vanlig familj att få ordning på, och dels vilka fröjder som skulle möta mig på det så kallade tukthuset. Det blev till ett helt litet föredrag innan barnavårdsnämndens ordförande skulle komma och hämta mig. Bland annat fick jag reda på att mina sömngångareskapader helt berodde på att min far varit alkoholist och plågat min mor till en för tidig död.

Forts. å sid. 13

. . . fann mig själv stående med ett blött och skrynkligt brev i handen . . .

Läkares otydliga skrift — disciplinbrott

Hur står det till med svenska folkets för många att hålla i pennan? I folkskolan fanns ett ämne som hette "välskrivning". Och vi minns hur noga det var med bokstäverna, staplarnas höjd och "akte sig" den som glömde att sätta prickarna i öet eller ringen över ået! Men hur går det sedan med skönskriften, då man kommer ut i livet, utan övervakning av en sträng lärarinna med bakåtkammat hår och knut i nacken? Ja, då blir "skönskriften" ofta otydliga krumelurer andra människor får anstränga sig att översätta i bokstäver.

En gång skulle vi hämta några upplysningar i ett anteckningsblock en akademiskt utbildad person glömt — han bad oss själv göra det i all hast per telefon. Han behövde uppgifterna och de fanns i skrivblocket han lämnat efter sig i dagens sammanträdessverige. Vi kunde inte läsa ur skrivblocket och dialogen per telefon var en pinsam påminnelse om att välskrivningen i kulturlandet Sverige är på avskrivning.

Gissa vad som står på receptet? Det är bakgrunden till en slarvig skrift som gjort att en läkare fått "erinran" från medicinalstyrelsens disciplinnämnd. Så kan det gå om man glömmer skolämnet välskrivning då man blir vuxen yrkesman. Som t. ex. i detta fall, läkare. Det gällde alltså en feltolkad skrift — på apoteket skrev man ut en annan medicin än den läkaren hade ordinerat.

Om man skulle hinna med expedieringen på apoteket, kunde man helt enkelt inte ringa alla de — ofta svåränträffbara — läkare, som angav oriktig styrka på preparaten. Enligt receptariens uppfattning fanns det bara ett vettigt sätt att väsentligt minska riskerna för felläsning, nämligen att recepten skulle textas tydligt eller skrivas på maskin.

I sitt beslut citerade disciplinnämnden de inledningsvis angivna bestämmelserna i receptkungörelsen. Härefter fortsatte nämnden:

Disciplinnämnden finner att omständigheterna varit sådana att receptarien icke bort utlämna läkemedlet utan att ha kontaktat läkaren samt att hon genom sin underlåtenhet härutinnan åsidosatt ovan angivna bestämmelse i 10 § receptkungö-

relsen. På grund härav får nämnden erinra receptarien om att för framtiden iakttaga gällande föreskrifter.

Och resultatet blev: Disciplinnämnden finner att det ifrågavarande receptet utskrivits så otydligt, att läkemedlets namn endast med svårighet kan tolkas. Läkaren har härigenom åsidosatt föreskriften i 3 § 3 allmänna läkarinstruktionen att vid förordnande av läkemedel iakttaga vad medicinalstyrelsen föreskrivit härom. För vad enligt ovan ligger honom till last får nämnden erinra honom om att för framtiden iakttaga vad honom åligger.

Kort kommentar: låt oss alla — inte bara läkare — komma ihåg att ämnet "välskrivning" kan vara nog så nyttigt att kunna i den mänskliga samlevnaden. I vissa fall kan det vara ödesdigert att ha glömt det.

Prenumerera på

Status

ÄMNESOMRÅDE

SOCIALPOLITIK

SOCIALMEDICIN

GYNNA
SVENSK
INDUSTRI

Blombukett i ord från kanslihuset

Äran och hjältarnas språk kan låta så här i direkt tappning från riksdagstrycket. Och märk väl den här ordbuketten är ingen vissnen historia — den daterar sig nämligen från den 21 april 1967! Så här lyder alltså texten i direkt återgivning:

"Vi, svenska folkets valda ombud, som till riksdag församlade äro, göra veterligt att, sedan vi genom valmän den 13 innevarande april till suppleant för ledamoten av styrelsen för riksdagens förvaltningskontor herr Bo Nils Olov Martinson utsett:

ledamoten av riksdagens andra kammare fröken Hulda Maria Viola Sandell, så vilja vi i kraft härav hava förordnat henne, Hulda Maria Viola Sandell, att vara suppleant för herr Martinsson, åliggande henne, därest hon kommer att inträda som ledamot av styrelsen, att i denna sin egenskap ställa sig till efterrättelse rikets grundlagar och de för förvaltningskontorets styrelse gällande föreskrifter.

Till yttermera visso hava vi detta förordnande underskrivit och med riksdagens insegel bekräftat, som skedde i Stockholm den 21 april 1967."

Och till sist: ingen skugga faller på vår förbundsordförande — han kan ju inte hjälpa att han blivit inblandad i denna språkliga blomsterkvast. Vad säger Nämnden för svensk språkvård?

Höjda pensionsbelopp den 1 juli

Den av riksdagen beslutade standardhöjningen av folkpensionerna träder i kraft den 1 juli. Då höjs pensionen för ensamstående med 170 till 4.920 kr per år och för pensionsberättigade makar med 260 till 7.680 kr för år. I dessa belopp är inte inräknade bostadstilläggen.

Pensionspristalet som grundar sig på konsumentprisindex uppgick för maj till 169.

Konsumentprisindex har stigit något, men inte så mycket att det påverkar pensionspristalet för juli. För denna månad blir det alltså inte något nytt indextillägg.

Även basbeloppet för ATP ligger fast vid 5.700 kr.

Fotboll i TV

kan vara en fara för hjärtsjuka!

Gång efter annan ser man notiser om hur folk avlidit i hjärtattacker under fotbollsmatcher eller andra tävlingar skriver Stein Kagge i PULS, internationell läkartidning. Även garvade idrottsmän är illa därän inför mötet med TV-rutan. Så här säger ishockeystjärnan Sven Tumba i en intervju:

— Herregud vilken match. Jag får ont i magen, tänker på grabbarna i laget och hur dom har känt det under uppladdningen i omklädningsrummet timmarna före VM-starten. Jag blir fuktig av svett i händerna, känner mig orolig och nervös...

Sade alltså en garvad idrottsman som ändå borde vara van vid hetsiga uppgörelser och ha en förmåga att ta det lugnt i spända lägen — särskilt som han själv inte var med!

Patientens tillstånd kan variera allt efter det att matchen växlar i dramatik. Vad händer t. ex. hos TV-tittaren om hemmalaget har ställningen 2—2 och så döms straffspark? Det är klubbordförande Fredrik Horn, garvad i många duster i norska fotbollslaget Lyn.

När Lyn skulle spela i finalen i "allnorskan" ställde Horn upp som försökskanin för professor Rodahl. Man skulle ta EKG på honom under hela matchen.

Innan avspark låg pulsen stadigt på 78. Ett hopp upp till 96 kom när kung Olav anlände och tog plats. Sedan sjönk pulsen igen medan Horn tittade på andra besökare som strömmade till.

Under matchen växlade pulsen med spänningen i spelet — men låg aldrig under 90!

Högsta siffran nåddes tre minuter före full tid då ställningen var 2—2 och motståndarlaget hade tilldömts straffspark. Horns puls rakade iväg upp till 130 — d. v. s. 52 mer än normalt.

Lustigt nog sjönk den vid ett tillfälle till 90 under ett ödesmättat ögonblick då allas uppmärksamhet var riktad på Lyns spelande lagkapten som skulle lägga en straff. Horn förklarade efteråt: — Jag var

helt övertygad om att jag kunde lita på min man, han skulle inte fuska bort chansen...

Professor Rodahl säger efter sin försöksserie utan omsvep:

— Läkare måste göra klart för sina hjärtpatienter att en fotbollsmatch kan vara livsfarlig för dem!

Och faran blir större för varje dag som går. Folk blir allt bekvämare av sig. Om man alls besväras sig med att lämna TV-fätöljen så åker man bil till fotbollsstadion i stället för att promenera eller cykla. Professor Rodahl konstaterar vidare i en intervju för en norsk tidning:

— Vad som hände med Horn är exakt detsamma som händer med alla som befinner sig under känslomässig press. Kroppen producerar mer adrenalin, blodtrycket stiger, blodtillströmningen till musklerna ökar. Pulsen stiger, andhämtningen blir kraftigare och blodsockerhalten går upp — kroppen är beredd till strid eller flykt. Men åskådare på idrottsarenor sitter där dom sitter. Och det innebär att hjärtat utsätts för påfrestningar under mycket olyckliga omständigheter — spänningen får inget naturligt utlopp i aktivitet.

Pristagare

till Status bildkryss nr 4

Pristagare:

- 1:a pris kr. 25:—, Helge Strömberg, Postl. 233, Norrflärke.
2:a pris kr. 10:—, Anna-Greta Larsson, Tallåsvägen 15 C 1, Eskilstuna.
3:e pris kr. 5:—, E. M. Lindgren, Lertagsgatan 37, Örebro.

Lösning:

L — A — KAPPAN — PAKETERAR —
OMUTLIGA — AVEL — VO — UPP-
DIKTAD — RA — ERIS — PALTOR —
DEL — OM — SO — BE — ARVODET
— METAR — LIRE — GOLIAT — ANA
— D — TALL — OKOKT — B — ÅRE
— ASYL — PUR — BAS — A ERICA
— ETERNELL — LEVERERAR — A —
ÖRTA — ULLA — R — G — EDITION
— VADKÖPING — KONTANT — RIU-
AINA — NORGE — EA — REGERA
— VIKT — ORÖRD.

● MISSMOD OCH . . .

Forts. fr. sid. 18

dande, gudomligt klarseende. Detta var alltså den delen av livet. Hur var den? Vad har den givit? Hur skall framtiden gestalta sig? Klok som Karl Larssons farmor, som när hon fyllde sina 99 år fräckt påstod att hon bara hade ett kvar till tusen, blinkar man åt sina egna tankar.

I några dagar är det roligt att känna sig klok och genomskådande, sen struntar man i det. Ännu är man i varje fall ingen matrona.

Hur var det doktorn sa, när man provade ut glasögon? Ni har nu kommit till den ålder, då man brukar behöva glasögon som hjälp och det finns ingen orsak varför vi skulle skjuta upp med att prova ut dem.

När man går på gatan betraktar man sina medmänniskor på ett nytt sätt. Konstaterar att det tydligen är många som det inte lönat sig för med att skjuta upp glasögonprovningen. Börjar söka i deras ansikten om de är nöjda eller bekymrade över det här med åldern.

Så många för tidigt åldrade och slitna kvinnor det finns. Med torra ansikten och förgrämda rynkor. Vad grämer de sig över? Att de blivit matronor, utan att ha fått ut något särskilt av livet? Att de aldrig lärt sig njuta, att de aldrig förstått konsten att leva, kanske inte förrän det är för sent?

Var har de blivit så där rynkiga och förgrämda, bakom diskbänken i sitt eget kök eller borta under en fabrikslampa?

Det är uppskakande så mycket man kan läsa i ett alldeles främmande ansikte. Tragedier, omstörtande händelser utom deras räckvidd, död och misär.

Eller går de bara och funderar på vad de ska ha till middag?

Ho vet.

Man läste en gång i en bok om en författare, som kände sig uppskakad över att se unga och vackra husmödrar, som förnöjda bar hem andra djurs blodiga inälvor i sina kassar. Men man vågar bara erinra sig det; sedan skyndar man att föra tankarna in på något annat.

Tiden tycks i alla fall vara inne för någon form av överblick, om inte direkt saldo. Ens liv som barnafödare och barnavårdare är snart slut och borde man inte förekomma istället för att förekommas? I god tid planera för den andra halvan av sitt liv, som kanske kan bli den bästa, bara man är klok.

Är det då så väldigt lite som bjuds en?

Möjlighet att lära sig ett blygsamt, men dock arbete. Man kanske inte har någon förutsättning för någon större livsuppgift, har väl aldrig haft det. Man är för

Status

ger sociala och medicinska fakta

i lättläst form.

pretentiös. Varför har man helt plötsligt blivit det nu, när man inte varit det förut under hela sitt liv? Sparat och försakat, det har man gjort utan att knysta, men nu är allt annorlunda på en enda gång. Nu vill man ha stora, pompösa mål. Fast man borde se och förstå att man inte är något att satsa på längre.

Sånt där skulle man tänkt på när man var ung.

Tyvärr tänkte man bara på att gifta sig och skaffa barn. Trodde att det var ett mål och en värdig livsuppgift. Men överbefolkningen i världen har tagit bort den illusionen. Världen håller på att drunkna i sitt eget kött, står det i tidningen. Drunkna i miljoner kvinnors livsuppgifter.

Nu blir livsuppgiften att begränsa barnantalet.

Varför populariserar man inte celibatet? Det finns dock människor som skulle leva lyckligast på det sättet, men på grund av miljöpåverkan törs de inte annat än att gifta sig och skaffa barn. Varför förakta celibat, istället för att krysta fram olyckliga äktenskap.

Och så låta dem som vill skaffa barn, hur många som helst.

Vilket är bäst? Vilket är bra, vilket är mindre bra? Och för vem?

Alla dessa värderingar börjar irritera en. Att göra sig är gott, att göra sig är mindre gott. Att göra sig och så är direkt fel. Synd och skuld får man inte tala om längre, men god och mindre god är ännu en tillåten värderingsnorm och den skyndar man sig också att klistra på saker överallt. Snart får vi väl varsin etikett på vilken ett institut satt sina värderingar: Anpassningsförmåga: Mindre god. Företagsamhet: Mycket god. Åsikter: Dåliga.

Ibland när man sett en vara med konsumentinstitutets deklARATIONER på, har man roat sig med att tänka på hur det skulle låta om också varan ville begära en deklARATION om kunden, innan den avslöt sig för att bli hans. En filt, kunde t. ex. vara intresserad av att veta på vilken nivå hans blivande ägares vårdande egenskaper står, om han hör till dem som sliter och slänger, eller om han rent av tänkt ge filten till sin svärmor. I detta fall kunde det vara av intresse att se, hurdan HENNES varudeklARATION sett ut . . .

Att vi är på väg även mot ett persondeklarerat samhälle är fullt klart. Vi har länge haft de små papperslapparna, som det står Betyg på och som betyder allt när det gäller att komma någonstans. De blir bara fler för varje år och när vi till slut står vid livets port har vi nog ett försvärsligt lass att släpa på.

Betyg på vad? Lära kan de flesta. Somliga gör det snabbt, de får bra betyg.

Andra går det sakta för, de är bara halvfärdiga när betygen sätts och därför får de ett dåligt betyg.

Inlärningsstakten är det vi betygsätter, efter vad man kan förstå. Inte graden av kunskap, för den kan de flesta nå upp till i sinom tid.

Vi har alltså en massa värdefulla betyg på vår snabbhet att lära oss ett och annat.

Fast själv har man förstås inte så många. Egentligen borde man ha en försvärslig mindervärdighetskänsla, men sånt är visst inte populärt längre. På fyrtiotalet talades det mycket om mindervärde och man pratade tydligen bort det.

Nu är det populärt att tala vitt och brett om porr och knark och preventivtabletter.

Snart är det bortpratad.

Härligt. Bara man nu får uppleva den härliga tidsålder som måste stunda efter detta.

Om kvinnans övergångsålder står det också att hon grips av panik när hon ser hur hennes produktiva period går mot sitt slut och ålderdomen nalkas.

Nåja, så fort följer det ena väl i alla fall inte i det andras spår!

Själv ser man fram mot ålderdomen. Utmålar för sig vilken skön och vilsam tid det ska bli, när man äntligen får slå sig till ro och ägna sig åt något onyttigt och ovanligt. Inga barn att snyta och passa, inga problem med pubertet och trots, bara en fredlig räcka med år som inte begär bättre än att man ska fylla dem med allehanda trevliga saker, utställningar, böcker, film, teater, resor . . .

Så står det i tidningen att pension egentligen bara borde utgå efter behov, inte efter ålder, eftersom det finns gott om åldringar som både orkar och vill arbeta till de blir åttio och varför skulle de hindras att göra sin plikt mot samhället?

Ålder är något relativt. Snart kan vi bli 140 år utan svårighet. Slitna organ byts ut, helt enkelt.

Man överväger om man verkligen vill bli 140 år. Kommer till slutsatsen att det i så fall skulle vara fullt motiverat att utbilda en ungdomlig 43-åring till arbetsterapeut, känner sig uppryckt och ung och tar sig en kopp gott kaffe.

Tills man kommer att tänka på att det där förstås inte gäller ens egen generation, utan en ganska långt bort i framtiden.

Själv kommer man bara att hinna uppleva hur pensionen tas bort och man får arbeta tills man blir åttio, det kan man slå sig i backen på.

Ser en annons från yrkesskolorna om en kurs i sömnad och fackteckning och hör sig för. Sy är ju rätt kul. Även om

nålen sticks och det frestar på ögonen, men vad gör inte det. När man nu får vänta så länge på vävningen. Sy är nog inte så dumt i alla fall.

Vart leder en sån här kurs?

Jo, den är lämplig som bakgrund när man tänker söka in till slöjdseminariet.

Jaasååå . . . man kommer ingen annanstans med den?

Den är ju bra även för den som arbetar hemma, man lär sig en hel del om att sy som kan vara bra att veta.

Jaså? Nu när alla kvinnosidor svämmar över med uppmaningar till kvinnorna att köpa färdigt, det blir både billigare och så gynnar man produktionen och sysselsättningen.

Tja, det där är ju individuellt, en del vill sy, en del inte.

Nehej. Men pojarna är så stora nu, så de går inte i hemsytt. Det värsta syendet för hemmets behov är tillgodosett, man har dukar och kuddar övernog.

Jaså, på det viset, säger damen lamt.

Vad är det för kategori som söker till den här kursen? frågar man nyfiket. Är det bara ungdom?

— Mja, jo, det är förstås en del ungdom, säger damen nervöst och försöker undvika att se en i ansiktet, där de 43 åren med all önskvärd tydlighet står att läsa för vem som helst. Men det förekommer också något äldre . . .

Något äldre, det är väl tjuugoåringar, det.

— Dessutom ska man ha gått 9 g, säger damen som en räddningsplanka.

Det har man naturligtvis inte, för det fanns inget 9 varken a, b, c, d etc. på den tiden. Då skulle man först läsa in realen, sen gå sykursen och sist söka in på slöjdseminariet.

Om man nu kom in.

Det skulle ta lika lång tid att bli lärare som att bli arbetsterapeut.

Kanske kan det göras undantag, men man vill inte vara ett sådant. Man vill tjurigt gå en kurs där man träffar folk i ens egen ålder, som har ungefär samma bakgrund och erfarenheter och som man slipper känna sig som mamma åt.

Plötsligt grips man av en misstanke. Det kanske aldrig varit någon mening i allt det här talet om att hemmakvinnorna skulle ut på arbetsmarknaden? Det var bara eliten man ville ha ut på nytt, de som hade utbildning av något slag, sjuksköterskor, tandläkare, civilekonomer . . . Men de hade ju redan gift sig med andra tandläkare och civilekonomer och brydde sig minsann inte om att börja arbeta igen, deras ekonomi tvingade dem ju inte.

Man blir riktigt uppspelt där man går på trottoaren. Ingen vill egentligen åt oss kvinnor som går hemma, vi vanliga, alltså. Jo, en viss procent vill de ha till

LINDARNA - FALUN

Lotterier - Tombolor
Bingovinster - Festservice
Sportpriser

RING 023/33050

Beställ våra nya kataloger

tråkigt rutinarbete som de inte får ungdomen till, men resten får mycket väl gå hemma om de vill, utan att känna några samvetskval, för ingen vill egentligen ha dem.

De finns ju kvar som reserv.

Kvinnan har ju alltid varit samhällets reserv, i krig som i fred. Finns det mer arbete än arbetare, då rycker kvinnorna ut, för det är bättre för landet om inkomsterna stannar inom gränserna än att importera utländsk arbetskraft. De skickar ju hem så mycket pengar de kan, för deras familjer måste också leva och våra pengar är värda mycket mer där än här.

På så sätt försvinner mycket pengar ur landet, säger den vakt på museet, som hela familjen besöker en söndag. Pengar, som annars skulle stannat inom landet och kommit produktionen till nytta. Pengar måste cirkulera, så att alla får nytta av dem. Låt utlänningarna komma hit och arbeta, men låt dem ta sina familjer med sig!

Man undrar för sig själv vad hans egen fru gör. En vaktmästare har inte stor lön, så man måste nästan förutsätta att hon arbetar borta. Och vad är då naturligare än att mannen försöker ge hennes arbete en samhällsnyttig ursäkt — nej, prägel.

Man förebrår sig själv sin elakhet, för alla måste väl ha rätt att få behålla ansett, vaktmästare eller professor. Men vad de tänker på när de gärna ser att hustrurna dubbelarbetar, inte är det samhällets bästa...

Det där med Livsuppgiften var bara en lek, en fantasi, som man aldrig riktigt trodde på. Som man kan leka med så mycket annat i tankarna, när man läser om upptäcktsresor och ishavsexpeditioner och rymdresor till andra planeter.

Och så sitter det kvinnor och pratar med varandra i telefon som vanligt, små lustiga episoder ur familjens liv, vad man lyckats tjäna ett par tiotus på den här månaden, vad man möjligen kan tänka sig att tjäna nästa.

Och åren går och de blir allt äldre och tyngre och en dag kommer pensionen.

Eja, vore vi där!

KÖP SOLSTICKAN!

Då, kära arbetsmarknad, ska vi studera språk tills vi blir hundra, då ska vi resa jorden runt, då ska vi utbilda oss till allt det vi önskat pr korrespondens, fast någon arbetsinsats kommer vi förstås aldrig att hinna göra.

När vi lägger våra silvervita huvuden till ro, då är det en doktors eller professors huvud, aktningvärt och lärt, och detta faktum kommer att bereda oss en het och stor glädje. Att få dö som doktor är i alla fall ett strå vassare än att leva som flaskdiskerska!

Visst är alla yrken lika nödvändiga, men när man gjort sin plikt i trettio år både på fabriker, sjukhus och i sitt hem, så vore det med förlov sagt inte mer än rättvist om man till sist fick sin chans även på andra områden.

Ett förkläde ryckte ut och ett förkläde rycker in igen och det är nog lugnast så för den här familjen, åtminstone än så länge. Ingen ska rycka undan marken under fötterna för dem som gillar att finna lådorna fulla med hela och rena skjortor, kaffebrickan på soffbordet vid åttasnåret, nybakta bullar ett par eftermiddagar i veckan när barnen kommer från skolan, skafferiet fullt med hemlagad mat och sju sorters hembakta kakor till julen.

När minsten gått ut skolan, då är man visserligen femtio år, men — finns det möjligen någon som kan ge tips om vad en utåtriktad och ungdomlig hemmafru kunde utbilda sig till...?

MARMOR, KALKSTEN och GRANIT

INGENJÖRSFIRMAN H. SVENSSON
OXIE Tel. 040/44 82 80

REVIGÖR ger god vigör

Känner Ni Er trött och håglös?
Orsaken kan vara brist på någon
av vitaminerna. Då hjälper RE-
VIGÖR, som har alla 18 vitam-
inerna i bästa "lättsmälta" form:
A 20000, B1 2800, D5 2000 IE, B3
7,5, B5 30, B6 60, B5 120, B6 6,
B12 8, C 400, kolinblt. 600, inest
125, E 5, H 1,5,
K5 10, PAB 1,5,
U 5,5 mg, B12
12 7/100 g.

Bli pigg och
"uppåt" pröva
REVIGÖR redan
idag

Receptfritt på apotek
samt i hälsokostaffärer

AB CARLS-BERGH BIOKEMISK
OCH FARMACUTISK FABRIK
ÖSTEBORG af

VID BESÖK I HÖR, ät och bo på

Järnvägshotellet

God mat och gott kaffe — propra rum

Tel. 0413/200 25

ALLT i pappersbranschen
billigast från

Skånska Papperscentralen AB

Sallerupsvägen 90, Malmö Ö

Tel. 93 54 30 - Växel

Riksförbundets för Hjärt- och Lungsjuka

lokalföreningar

BLEKINGE LÄN **K**

Blekinge Läns Centralorg. för Hjärt- och Lungsjuka, Box 95, Karlskrona. Ordf. Alva Bengtsson, Gustavborgsväg. 19, Karlshamn. Tel. 0454/115 66.

Fur: Furs Patientförening. Tel. Karlskrona 0455/970 70.

Karlshamn: Ordf. Klas Andersson, Kolonigat. 13.

Karlskrona: Ordf. Axel Hansson, Mariebergsv. 22, Karlskrona. Tel. 0455/220 39.

Ronneby: Ordf. Eric Andersson, Snäckeg. 4. Tel. 0457/114 89.

GOTLANDS LÄN **I**

Gotlands Konvalescent- och Patientförening, Adelsgat. 19, Visby. Tel. 0498/128 38. Ordf. Åke Svensson, Ölandsgat. 21, Visby. Tel. 0498/148 75.

GÄVLEBORGS LÄN **X**

Gävleborgs Centralorg. för Hjärt- och Lungsjuka. Ordf. Holger Hansson, Våpnargat. 8 A, Gävle. Tel. 026/11 48 43.

Gävle: Korr. B. Fast, Jägargat. 18 C, Gävle 8. Tel. 026/12 14 71.

Hofors: Ordf. Erik Karlsson, Björkhagsgat. 36. Tel. 0290/202 71.

Hudiksvall: Korr. Lars Rönn, Box 6, Stocka 1.

Ockelbo: Ordf. Thorsten Andersson, Box 115, Norrsundet. Tel. 0297/221 54.

Sandviken: Ordf. Knut Elfström, Polhemsgat. 11 A. Tel. 026/536 09.

Strömsbro: Selggrens Sjukhus Patientförening.

GÖTEBORGS OCH BOHUS LÄN **O**

Hjärt- och Lungsjukas Samorg. i Göteborgs och Bohus län (Hülso), Packhusplatsen 2, Göteborg C. Tel. 031/11 96 02.

Göteborg: Fritidshemmet, Stigbergsliden 10, Gbg V. Tel. 031/14 96 69.

Göteborg 17: Patientföreningen, Renströmska sjukhuset.

Rävlanda: Patientföreningen, Sanatoriet.

Svenshögen: Patienternas Självhjälpskassa, Lungkliniken. Tel. 190.

HALLANDS LÄN **N**

Hallands Hjärt- och Lungsjukas Centralorg. Ordf. Sune Nilsson, Gruebäcksväg 14, Falkenberg. Tel. 0346/129 86.

Falkenberg: Ordf. Sune Nilsson, Gruebäcksväg. 14. Tel. 0346/129 86.

Halmstad: Ordf. Göte Svensson, Linehedsväg. 23. Tel. 035/11 56 80.

Varberg: Ordf. Arvid Andersson, Ö. Vallgat. 58. Tel. 0340/123 04.

JÄMTLANDS LÄN **Z**

Jämtlands Läns Konvalescentförening, Box 139, Östersund. Ordf. Sven Widegren, Biblioteksgat. 37 B. Tel. 063/215 89.

Östersund: Sollidens Patienters Understödsförening.

JÖNKÖPINGS LÄN **F**

Centralorg. för Hjärt- och Lungsjuka i Jönköpings län, Postfack 658, Jönköping 3. Ordf. Josef Svensson, Gröna Gatan 22 B. Tel. 036/11 37 66.

Eksjö: Lungkliniken Patientförening. Tel. 0381/130 10.

Jönköping: Ordf. Oscar Liljengren, Västerliden 10 D, Huskvarna. Tel. 036/12 58 18.

Värnamo: Ordf. Erik Ström, Åkersberg. Tel. 0370/131 64.

KALMAR LÄN **H**

Kalmar Läns Centralorg. för Hjärt- och Lungsjuka. Ordf. Carl Hellström, Ståthällaregat. 13, Kalmar. Tel. 0480/147 37.

Kalmar: Ordf. John Carlsson, Sjöbringsväg. 3. Tel. 0480/114 33.

Målilla Kyrkby: Målilla Patienters Understödsförening. Tel. 0495/208 00.

Nybro: Ordf. Eric Robertsson, Pl. 1016, Brokagårde. Tel. 0481/105 44.

Oskarshamn: Sekr. Irma Carlsson, Alléväg. 11 C. Tel. 0491/108 90.

Vimmerby: Korr. Gösta Svensson, Granväg. 1, Hultsfred. Tel. 0495/115 23.

Västervik: Ordf. Rune Claesson, Bangat. 12 C. Tel. 0490/149 13.

Öland: Ordf. Carl Nyhlén, Solhem, Lötortorp. Tel. Öland 0485/231 42.

KOPPARBERGS LÄN **W**

Dalarnas Hjärt- och Lungsjukas Centralförening. Ordf. Erik Skoog, Box 259, Kvarnsveden. Tel. Borlänge 0243/322 43.

Borlänge: Ordf. Knut Björnstad, Box 13, Märkargatan, Kvarnsveden. Tel. Borlänge 0243/327 90.

Borlänge 2: Borlänge Silikosförening. Ordf. Karl-Henrik Andersson, Box 3285. Tel. 0243/175 19.

Falun: Ordf. Arne Jonsson, Gammelväg. 26. Tel. 023/156 54. Högbo Patientförening, Falun. Tel. 023/181 50.

Ludvika: Ordf. Alvar Fredriksson, Digeråla, Sörvik. Tel. 0240/391 16.

KRISTIANSTADS LÄN **L**

Kristianstads Läns Centralorg. för Hjärt- och Lungsjuka. Ordf. Elliott Nylander, Västertorg 2 A, Hässleholm. Tel. 0451/129 90.

Broby: Broby Patienters Självhjälpsförening, Broby. Tel. 044/407 20.

Hässleholm: Ordf. Ragnar Nilsson, Stenbocksgat. 16 C, Tyringe.

Klippan: Ordf. Nils Andersson, Nygårdsväg. 3. Tel. 0435/124 89.

Kristianstad: Ordf. Knut Loy, Vångaväg. 27 B. Tel. 044/177 90.

Simrishamn: Ordf. Gunnar Petersson, Fredsdalsgat. 2 A. Tel. Simrishamn 0414/100 46.

KRONOBERGS LÄN **G**

Hjärt- och Lungsjukas Förening i Kronobergs län, Ulriksbergspromenaden 13, Värjö. Korr. Stig Karlsson, Alsborg, Helgevärma. Tel. Värjö 0470/601 07.

MALMÖHUS LÄN **M**

Centralorg. för Hjärt- och Lungsjuka i Malmöhus län, Almbacksgat. 2 B, Malmö C. Tel. 040/11 57 95. Korr. Åke Magnusson, Kronetorpsgat. 94 A, Malmö Ö. Tel. 040/93 35 95.

Eslöv: Gottfrid Hansson, Brödåkra, Löberöd. Tel. Eslöv 0413/302 66.

Hälsingborg: Sturegat. 11.

Höganäs: Korr. Anna Bengtsson, Svarvaregat. 4 A. Tel. 042/429 91.

Landskrona: Midhemsväg. 3 A. Ordf. Evert Mathiasson, Hantverkaregat. 42 A. Tel. 0418/131 46.

Lund: S. Stationen, S. Esplanaden. Tel. 046/149 90. Ordf. Gunnar Karlsson, Dag Hammarskjölds Väg 5 C. Tel. 046/192 58. Patientföreningen Lungkliniken. Tel. 046/176 00.

Malmö: Almbacksgat. 2 B. Tel. 040/11 57 95. Ordf. Tore Leijon, Erikslustv. 6 A, Malmö V. Tel. 040/91 47 04. Pat.-fören. Gagn och Glädje, Lungkliniken, Malmö. Tel. 040/990 00.

Orup: Pat.-fören. Nyttä och Trevnad, Orupssjukhuset. Tel. 0413/252 81.

Trelleborg: Sekr. Fru Ewy Palm, Borgmästaregat. 27. Tel. 0410/134 63.

Ystad: Ungdomsgården, Piparegr. Ordf. Per-Erik Olsson, Öja 16. Tel. 0411/140 49.

NORRBOTTENS LÄN

BD

Länsfören. för Hjärt- och Lungsjuka i Norrbotten. Ordf. Ture Mårtensson, Trossväg. 12, Mjölkkudden, Luleå 6. Tel. 0920/166 29.

SKARABORGS LÄN

R

Länsfören. för Hjärt- och Lungsjuka. Ordf. Bertil Thim, Orren 3, Järpås. Tel. 0510/911 68.

STOCKHOLMS STAD

A

Centralstyrelsen för Hjärt- och Lungsjuka i Stockholm, Majorsg. 12 I, Stockholm Ö. Tel. 08/61 04 14 och 61 05 95.

Fhlis, Majorsgat. 12, I. Ordf. Lennart Åkerström, Knypperskeväg 23, II, Bromma. Tel. 08/26 40 68.

S:t Görans Patientförening. Ordf. Bertil Hammarlund, Ekhagsväg. 6, 2 tr. Stockholm 50. Tel. 08/30 77 81.

Uttran: Söderby Patientförening, Uttran 2. Tel. 0753/309 20.

Hedemora: Tjárnans Patientförening.

STOCKHOLMS LÄN

B

Konvalescentföreningen för Hjärt- och Lungsjuka i Stockholms län, Algat. 3, Solna. Tel. 08/27 81 13.

Uttran: Patientföreningen, Uttrans Sjukhus, Uttran. Tel. 0753/304 83.

SÖDERMANLANDS LÄN

D

Centralorg. för Hjärt- och Lungsjuka i Södermanlands län. Ordf. Erik Norgren, Stavangergat. 1, Eskilstuna. Tel. 016/11 34 72.

Eskilstuna: Ordf. Erik Norgren, Stavangergat. 1, Eskilstuna. Tel. 016/11 34 72.

Lungkliniken Pat.-fören. Ordf. Arne Lundh, Stenkvistaväg. 9, Eskilstuna 3. Tel. 016/390 18.

Nyköping: Ordf. Helge Eriksson, Fruängsgat. 10. Tel. 0155/190 55.

UPPSALA LÄN

C

Uppsala Läns Centralorg. för Hjärt- och Lungsjuka. Ordf. Gunnar Ericsson, Backväg. 8, Björklinge.

Enköping: Ordf. Ingvar Jäderholm, Bäckgat. 10. Tel. 0171/337 18.

Uppsala: Ordf. Mary Schelin Gröna Gatan 23 C. Tel. 018/11 65 38. Patientföreningen vid Lungkliniken avd. 41, Uppsala. Tel. 018/13 92 00.

VÄRMLANDS LÄN

S

Centralorg. för Hjärt- och Lungsjuka i Värmlands län. Ordf. Åke Aspling, Lovisebergsväg. 1 C, Hagfors. Tel. 0563/121 82.

Arvika: Ordf. Sonja Johansson, Bosebyn, Arvika. Tel. 0570/350 51. Pat.-fören. Enighet, Lungkliniken, Arvika. Tel. 0570/131 00.

Hagfors: Ordf. Åke Aspling, Lovisebergsväg. 1 C. Tel. 0563/121 82.

Karlstad: Ordf. Karl Jansson, Lövnäs, Box 7, Hammarö. Tel. 054/252 08.

Kristinehamn: Ordf. Alma Hellström, Högåsgat. 12. Tel. 0550/116 20.

Säffle: Ordf. Sigvard Berglund, Huldraftigen 7. Tel. 0533/139 00.

VÄSTERBOTTENS LÄN

AC

Västerbottens Läns Hjärt- och Lungsjukas Centralorganisation. Ordf. Harald Holm, Box 1836, Holmsund. Tel. Umeå 090/404 23.

Byske: Ordf. Erling Lundsten, Åbyn, Brännfors. Tel. 0912/300 80.

Hällnäs: Patientföreningen, Hällnäs 2. Tel. 0933/203 00.

Lycksele: Bången. Box 375. Ordf. Arne Årebrand, Box 2014. Tel. 0950/104 33.

Tärna: Ordf. Bernhard Karlsson, Ström, Joeström.

Umeå: Ordf. Harald Holm, Box 1836, Holmsund. Tel. 090/404 23.

VÄSTERNORRLANDS LÄN

Y

Västernorrlands Hjärt- och Lungsjukas Centralförening. Ordf. Lars Norberg, Fack 1, Indal. Tel. 060/921 70.

Sundsvall: Ordf. Ossian Gustavsson, Västra väg. 16. Tel. 060/550 16. Patienternas Understödsförening. Sanatoriet, Sundsvall. Tel. 060/15 77 00.

Örnsköldsvik: Ordf. Holger Leuf, Box 375, Domsjöverken. Tel. 0660/523 95.

Föreningen Nyttä och Nöje, Box 129, Örnsköldsvik.

Österås: Patientföreningen, Österåsens Sjukhus. Tel. Sollefteå 0620/230 90.

VÄSTMANLANDS LÄN

U

Centralorg. för Hjärt- och Lungsjuka i Västmanlands län, Haga Parkgat. 5, Västerås. Tel. 021/420 33. Ordf. K. A. Berglund, Kaserngat. 11, Västerås. Tel. 021/197 31.

Fagersta: Korr. Karl Bengtsson, Benningväg. 19, Fagersta 2. Tel. 0223/144 80.

Köping: Mariebergsväg. 9. Tel. 0221/103 11. Ordf. Rune Degerman, Pungboväg. 24. Tel. 0221/158 27.

Västerås: Aros, Haga Parkgat. 5. Tel. 021/420 33. Ordf. Erik Sandberg, Jakobsgat. 65. Tel. 021/836 56. Patienternas Understödsförening, Lungkliniken, Västerås. Tel. 021/371 00.

ÄLVSBORGS LÄN

P

SÄLKO, Postfack 216, Borås. Ordf. Herbert Ahlqvist, Akvilejagången 31, Borås. Tel. 033/12 00 02.

Borås: Pat.-fören. Skogsblomman, Lungkliniken Västerås.

Skene: Marks Konv.fören., Box 10, Skene. Ordf. Sten Salomonsson, Källdalen 3, Skene. Tel. 0320/409 73.

Åsunden: Patienternas Understödsförening, Sjö-Gunnarsbo Sjukhus.

ÖREBRO LÄN

T

Örebro Läns Centralorg. för Hjärt- och Lungsjuka. Korr. Valter Svärd, Box 167, Degerfors. Tel. 0586/407 49. Ordf. Alfr. Lindahl, Hjortstorpöväg. 23. Tel. 019/14 06 85.

Karlskoga: Skogsrundan 14. Tel. 0586/370 78. Ordf. Gunnar Andersson, Doberväg. 13 B, Bofors. Tel. 0586/348 80.

Örebro: Postfack 378. Tel. 019/18 99 81. Ordf. Gunnar Pettersson, Lövängsväg. 10. Tel. 019/12 05 58.

Örebro 9: Patientföreningen, Lungmedicinska Kliniken. Ordf. Harald Strandberg, Riksbyggeväg. 8 B, Karlskoga. Tel. 0586/338 39.

ÖSTERGÖTLANDS LÄN

E

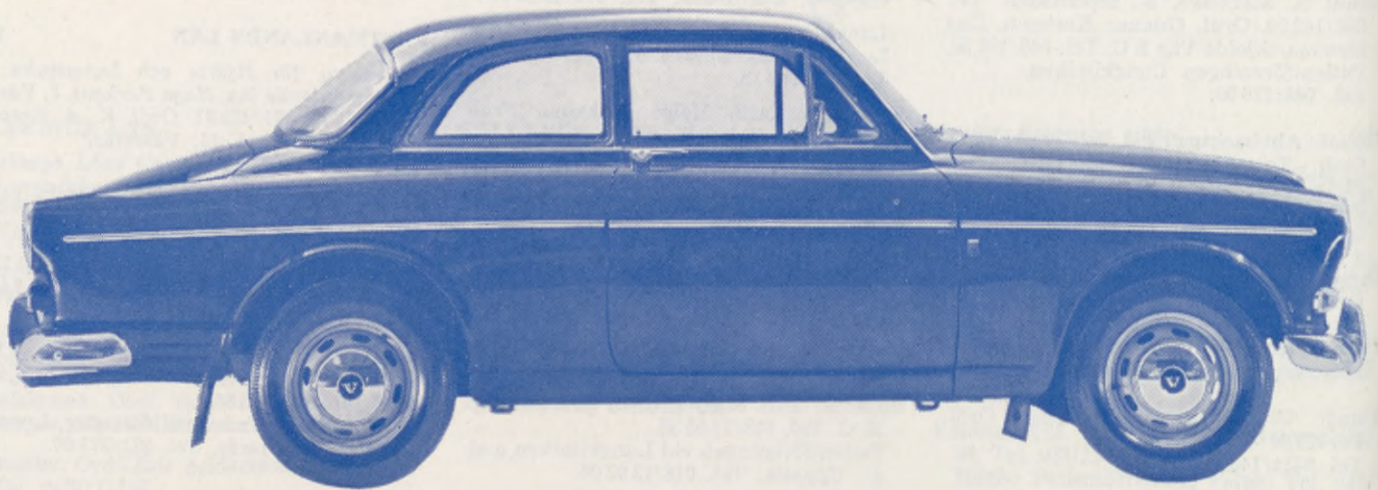
Centralorg. för Hjärt- och Lungsjuka i Östergötland, Box 101, Linköping. Tel. 013/12 44 40. Ordf. Gustav Somdahl, Garvaregat. 12, Linköping. Tel. 013/12 13 50.

Kolmårdssjukhuset: Kolmårdspatienternas Intresseförening. Tel. 011/914 00.

Linköping: Korr. Göte Nordberg, Prästbolsgat. 1. Tel. 013/12 67 42.

Norrköping: Skolgat. 8. Tel. 011/12 30 19. Ordf. Sven Ahlström, Bergslagsgat. 67. Tel. 011/355 62.

Toppvinst i RHL:s kvicklotteri

VOLVO Amazon Favorit

Volkswagen 1600 TL

TV-mottagare Smalfilmskameror

Bandspelare Transistorapparater

Köksmaskiner m. m.

6.432 värdefulla vinster

**Inga väntans
tider!**

•
Dragning verkställd före
lottförsäljningens början

•
**Ni ser genast om
lotten ger vinst!**

RIKSFÖRBUNDETS FÖR HJÄRT- OCH LUNGSJUKA RIKSLOTTERI 1967

Härmed beställes

..... st. lotter à 2:- att sändas mot postförskott
+ porto, eller

..... st. lotter à 2:- att sändas varje månad
fr. o. m. juni t. o. m. sept. 1967 mot postförskott +
porto. Dragningslista medföljer gratis.

Namn: .....

Adress: .....

Var god texta!

Sänd ej pengar med denna rekv.

Status 6/67

Frankeras
med
45-öres
frimärke

RHL-lotteriet

Box 3196

STOCKHOLM 3

LOTTPRIS 2 KRONOR
REKVIRERA NU

**Sammanlagd vinstsumma
över 225.000:—**

Vid rekvisition av minst 10 lotter i samma
sändning — portofritt.

Minst en lott till varje familjemedlem
ökar familjens vinstchans!